

26 februari—2 mars.

Debatter m. m.

Lördagen den 26 februari.

Sid.

Svar på interpellation av herr Johnsson i Skoglösa ang. den av riksdagen begärda utredningen av frågan rörande fördelningen av kostnaderna för anordningar vid korsning mellan järnväg och ägoväg	3
---	---

Tisdagen den 1 mars.

Svar på interpellation av herr andre vice talmannen Skoglund ang. uppskov med den allmänna fastighetstaxeringen	7
Interpellationer av:	
Herr Svensson i Ljungkile ang. tillämpningen av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete	9
Herr von Seth ang. åtgärder i syfte att neutralisera bensinransoneringens icke gynnsamma återverkningar på turismen	12
Herr von Friesen ang. framläggande av förslag till nybyggnad av en thorax-kirurgisk klinik	12
Herr Andersson i Björkäng ang. medgivande av export av massaved till Bizonien, m. m.	13
Herr Larsson i Luttra ang. hänsynstagande vid vissa militärinkallelser till jordbrukets behov av arbetskraft för vårbruket..	14

Onsdagen den 2 mars.

Provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor	17
Ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till frånskild make	19
Byggnad på ofri grund som kreditobjekt	27
Främjande av den andliga och moraliska utvecklingen	29
Nedsättning av inträdesavgiften för telefonabonnemang	33
Interpellationer av:	
Herr Hjalmarsen ang. redogörelse för de bemyndiganden, som ligga till grund för monopoliseringen av den svenska fiskexporten, m. m.	35

	Sid.
Herr Holmberg ang. utredning av frågan om ett eventuellt norrlandsuniversitet, m. m.	36
Herr Jansson i Aspeboda ang. förhöjt statsbidrag till skolskjutsar med anledning av tilläggsskatten på bensin	37
Herr Hedlund i Rådom ang. utredning huruvida det med hänsyn till avverkningsförhållandena i skogarna föreligger överskott av arbetskraft i vissa delar av landet, m. m.	38

Samtliga avgjorda ärenden.

Lördagen den 26 februari.

Protokoll ang. val av tryckfrihetskommitté	3
--	---

Onsdagen den 2 mars.

Avsägelse av justitieombudsmannens ställföreträdare	15
Beslut om val av ett tillfälligt utskott	16
<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. ändring i lagen om landsting	17
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 29, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond (justitiedepartementet)	17
— nr 30, ang. lån för allmänna samlingslokaler	17
— nr 31, ang. byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.	17
— nr 32, ang. anslag till allmänna indragningsstaten	17
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 3, ang. utsträckt tid för jordbrukares självdeklarationer	17
— nr 4, ang. fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset	17
— nr 5, ang. fortsatt tullfrihet för Föreningen Rädda barnen ..	17
— nr 6, ang. restitution av bensinskatt för traktortåg	17
— nr 7, ang. provisorisk tullfrihet för glasflaskor	17
— nr 8, ang. bemyndigande för Kungl. Maj:t att ändra grunderna för totalisatormedels fördelning	18
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. tjänstårsberäkning för Edith Natalia Broström	18
— nr 13, ang. utgifter under riksstatens trettionde huvudtitel (pensionsväsendet utom allmänna indragningsstaten)	18
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 7, ang. ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till frånskild	19
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. användning av byggnad å ofri grund som kreditobjekt m. m.	27
<i>Första tillfälliga utskottets</i> utlåtande nr 2, ang. främjande av folkets andliga och moraliska utveckling m. m.	29
<i>Tredje tillfälliga utskottets</i> utlåtande nr 1, ang. nedsättning av inträdesavgiften för telefonabonnemang	33
— nr 2, ang. förlängd giltighetstid för tur- och returbiljetter på statens järnvägar och busslinjer	35

Lördagen den 26 februari

kl. 2 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 in-
nevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren in-
komna protokoll:

År 1949 den 25 februari sammanträd-
de kamrarnas valmän för utseende av
kommitterade för tryckfrihetens vård;
och befunnos efter valförrättningens
slut hava blivit till kommitterade ut-
sedda:

professorn Nils Gabriel Ahnlund	med 9 röster,
f. d. justitierådet Johan- nes Natanael Gärde ..	» 9 » ,
generaldirektören Hen- ning Vilhelm Leo	» 9 » ,
redaktören David Lau- rentius Ollén	» 9 » ,
f. d. hovrättspresidenten Karl Johan Daniel Schlyter	» 9 » ,
professorn Erik Ludvig Wellander	» 9 » .
<i>Oscar Carlström. Erik Hagberg.</i>	
<i>B. A. Nilsson. Rickard Lindström.</i>	

Protokollet lades till handlingarna;
och beslöt kammaren tillika, att riks-
dagens kanslideputerade skulle genom
utdrag av kammarens protokoll under-
rättas om det försiggångna valet samt
anmodas låta uppsätta och till kamrar-
na avgiva förslag till förordnanden för
de valda.

§ 3.

Herr statsrådet *Zetterberg* avlämnade
Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 47, angående anslag till fria resor
för barn m. m.;

nr 48, angående fortsatt disposition
av vissa äldre anslag;

nr 49, angående anslag till vissa bygg-
nadsarbeten å Bogesunds egendom
m. m.;

nr 51, angående anslag till lindring
i mindre bemedlades kostnader för
djursjukvård;

nr 52, med förslag till förordning om
uppskov med allmän fastighetstaxe-
ring, m. m.;

nr 53, med förslag till lag angående
ändrad lydelse av 10 § 2 mom. lagen
den 20 december 1940 (nr 1044) om
vissa av landsting eller kommun drivna
sjukhus;

nr 54, med förslag till vissa ändringar
i gällande tulltaxa, m. m.;

nr 55, angående anslag för budget-
året 1949/50 till avlöningar vid de all-
männa läroverken;

nr 57, angående anslag till anskaffan-
de av ny apparatur för den allmänna
skärmbildsundersökningen;

nr 59, angående fortsatt disposition
av ett äldre reservationsanslag; samt

nr 61, med förslag till lag angående
godkännande av en mellan Sverige och
Finland den 17 februari 1949 avslutad
överenskommelse om flottningen i Tor-
ne och Muonio gränsälvar m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Svar på interpellation ang. den av riks-
dagen begärda utredningen av frågan
rörande fördelning av kostnaderna för
anordningar vid korsning mellan järn-
väg och ägöväg.

Herr talmannen lämnade på begäran
ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr
statsrådet **ZETTERBERG**, som anförde:

Svar på interpellation ang. den av riksdagen begärda utredningen av frågan rörande fördelning av kostnaderna för anordningar vid korsning mellan järnväg och ägoväg.

Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Johnsson i Skoglösa frågat mig, när regeringen ämnar sätta i gång den av riksdagen i skrivelse den 17 april 1948, nr 116, begärda utredningen av frågan rörande fördelning av kostnaderna för anordningar vid korsning mellan järnväg och ägoväg.

Till svar härpå får jag meddela, att Kungl. Maj:t den 30 december 1948 be- myndigat mig att tillkalla en utredningsman för att verkställa den begärda utredningen samt att jag den 11 januari 1949 till utredningsman förordnat lagmannen i hovrätten för Nedre Norrland Alfred Bexelius. Jag vill nämna, att utredningsuppdraget ansetts vara av den beskaffenhet att det åtminstone i huvudsak skall kunna fullgöras samtidigt med att Bexelius bestrider lagmansämbetet.

Vidare yttrade

Herr **JOHANSSON** i Skoglösa: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet för svaret på min interpellation.

Jag vill samtidigt uttala min tillfredsställelse över att utredningsman i denna fråga redan har tillsatts. Men jag skulle också vilja framhålla, att det är av stor betydelse för jordbruket att utredningen blir skyndsamt, så att man inom inte alltför avlägsen framtid skall kunna få till stånd bestämmelser på det område det här gäller. Det förekommer ifrån jordbrukarhåll ständiga förfrågningar till jordbrukets fackliga organisationer angående denna angelägenhet. Det förekommer också, att statens järnvägar framställer krav på enskilda jordbrukare för utförda breddningar. Jordbrukarna anse emellertid oftast, att breddningskostnaderna för dessa järnvägsövergångar äro mycket för höga, i varje fall så höga, att vederbörande i mycket stor utsträckning draga sig för att ut-

föra dylika breddningar, innan nya bestämmelser äro utfärdade. När en RLF-organisation gjorde en förfrågan med anledning av ett krav på en jordbrukare, svarade man så sent som i januari månad från statens järnvägars sida, att man inte hade någon kännedom om utredningsuppdraget eller den av riksdagen i fjol begärda utredningen.

Det kanske inte är stor anledning att i detta sammanhang diskutera mer i denna fråga. Jag skulle dock vilja vädja till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet att försöka påskynda utredningen för att få fram ett resultat av densamma så fort som möjligt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogs var efter annan följande på kammarens bord liggande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen nr 43, angående bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket; och

till statsutskottet propositionen nr 46, angående bidrag till den halvöppna barnavården för budgetåret 1949/50 m. m.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Andersson* i Dunker vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående åtgärder för att öka intresset för hästuppfödningen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Persson* i Landafors vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa in-

terpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående beskattningen av förmånen av fritelefon och tjänsteabonnemang för telegrafverkets personal.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs den av herr *Hedlund* i Rådombeslut vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående storleken av ortsavdragen vid statlig och kommunal beskattning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;

statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under statsens allmänna fastighetsfond, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 till lån till anordnande av allmänna samlingslokaler;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under trettonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 till allmänna indragningsstaten;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om utsträckning av tiden för avlämnande av jordbrukares självdeklarationer;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter;

nr 6, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt på bensin, som användes för framdrivande av tåg medelst traktorer;

nr 7, i anledning av väckta motioner angående provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor; och

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att föreskriva ändrade grunder för fördelning av totalisatormedel;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning i fråga om tjänstårsberäkning i pensionshänseende för vid Tumba pappersbruk anställda Edith Natalia Broström; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande regleringen för budgetåret 1949/50 av utgifterna under riksstatens trettonde huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslagen till allmänna indragningsstaten, jämte en i ämnet väckt motion;

första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make;

andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående utredning av möjligheterna att använda å ofri grund belägna magasin och

dylika byggnader såsom kreditobjekt m. m.;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om åtgärder, som kunna verka befrämjande på vårt folks andliga och moraliska utveckling m. m.; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang; och

nr 2, i anledning av väckt motion om förlängd giltighetstid för tur- och returbiljetter på statens järnvägar och statliga busslinjer.

§ 10.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1949/50 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 under postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond jämte i ämnet väckta motioner;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret

1948/49, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1949/50 till förskott till vissa plankostnader m. m.;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1949/50.

Vidare anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning ang. ändring i förordningen den 9 september 1938 (nr 567) om handel med preventivmedel; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härfter kl. 2.11 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 1 mars

kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 22 och den 23 nästlidna februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att fru Märta Boman på grund av genomförd operation för gallsten varit och är fr. o. m. 22/2 t. o. m. 31/3 1949 oförmögen till arbete, intygar

Luleå den 26/2 1949.

Nils Gyllensvärd

Leg. läkare.

Kammaren beviljade fru Boman ledighet från riksdagsgörömlen fr. o. m. den 22 nästlidna februari t. o. m. den 31 innevarande mars.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 45, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälpen;

nr 50, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 56, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljningsskatt;

nr 58, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning;

nr 60, angående statsförvärv av Norsholm—Västervik—Hultsfreds järnvägar m. m.;

nr 62, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

nr 63, angående reparation och ombyggnad av Falsterbokanalerna m. m.;

nr 64, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.;

nr 65, angående lån till Svenska lastbilaktiebolaget; och

nr 66, angående anslag för budgetåret 1949/50 till folkskolinspektionen.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Svar på interpellation ang. uppskov med den allmänna fastighetstaxeringen.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **WIGFORSS**, som anförde: Herr talman! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr andre vice talmannen Skoglund till mig framställt följande fråga:

Vill herr statsrådet överväga att med hänsyn till rådande ovissa ekonomiska läge framlägga förslag om uppskjutande av den allmänna fastighetstaxeringen tills vidare till år 1951?

Som svar å interpellationen får jag allenast hänvisa till att Kungl. Maj:t redan den 18 i förra månaden beslöt avlåtande till riksdagen av proposition med förslag till uppskov till år 1951 med den allmänna fastighetstaxering, som författningsenligt skulle ha verkställts år 1950, och att propositionen numera avlämnats till riksdagen.

Vidare yttrade

Herr **HAGBERG** i Malmö: Herr talman! Då herr andre vice talmannen Skoglund tyvärr icke haft tillfälle att

Svar på interpellation ang. uppskov med den allmänna fastighetstaxeringen.

närvara i kammaren i eftermiddag, ber jag att å hans vägnar få tacka herr finansministern för svaret.

Finansministern hänvisar till den proposition i ämnet, som avlämnades i lördags. Av denna proposition framgår, att det blir uppskov med den allmänna fastighetstaxering, som författningens enligt skulle äga rum 1950. Den blir nu uppskjuten till 1951. Detta meddelande är tillfredsställande, och jag ber att få tacka finansministern för detsamma.

Därutöver skulle jag emellertid vilja säga några ord. Jag skall fatta mig kort. Finansministern anförde särskilt tekniska skäl för ett uppskov med denna allmänna fastighetstaxering. Bland dessa tekniska skäl finner man, när man studerar propositionen, att tiden anses vara väl knapp för att nu medhinna den översyn av den vid föregående fastighetstaxering gällande skogsvärderingsinstruktionen, som skulle erfordras, därest densamma skulle tillämpas vid ny allmän fastighetstaxering. Jag förstår dylika skäl och har ingen erinran mot dem.

Utöver dessa tekniska grunder, i och för sig tillräckliga, undrar jag dock, om man inte skulle kunna ha anledning peka på ytterligare ett par motiv, som sakligt sett äro minst lika starka som de tekniska omständigheter, som finansministern fäst sig vid. Det är motiv, mot vilka, föreställer jag mig, finansministern inte heller har några mera väsentliga invändningar att göra.

Som alla veta, tala vissa skäl för att den sedan länge pågående högkonjunkturen nu närmar sig sin toppunkt. Vi sväva visserligen alla i okunnighet om den ekonomiska utvecklingen under de närmaste åren, men vi ha kunnat iakta tecken på åtstramning på olika områden, som nog bjuda oss att gå fram med försiktighet. Det är måhända främst virkespriserna på världsmarknaden, som äro ägnade att inge oro, eftersom skogsprodukterna ju spela en närmast avgörande roll för vår utrikeshandel.

Jag antar, att åtskilliga av kammarens ledamöter i tidningarna i dag läst referat av den presskonferens, som i går hölls i kanslihuset inför bland andra finansministern. Vid denna konferens lämnades en redogörelse rörande det s. k. svenska långtidsprogrammet. Av denna redogörelse få vi veta, att exportutsikterna för skogsprodukter på Förenta staterna ha, även på längre sikt, försämrats. Betydelsen härav framgår av att ungefär två tredjedelar av våra dollarinkomster enligt långtidsprogrammet komma från dessa skogsprodukter. Man måste sålunda säga — i varje fall gör jag det — att läget är ganska bekymmersamt. Innan vi i detta hänseende fått en klarare överblick över situationen och nått mera stabila förhållanden, skulle det enligt min mening vara ganska olämpligt att fastläsa skogsvärdena för en femårsperiod framåt.

I övrigt skall jag inte här närmare ingå på ämnet. Om ett par minuter kommer kammaren att remittera ifrågasvarande proposition till bevillningsutskottet. I sinom tid kommer så bevillningsutskottet tillbaka till kammaren med sitt betänkande, och vid det tillfället blir det kanske anledning att säga någonting ytterligare i denna fråga som, det ligger i sakens natur, intresserar vidsträckt delar av landets befolkning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 47, angående anslag till fria resor för barn m. m. för budgetåret 1949/50; och

nr 48, angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; samt

till jordbruksutskottet propositionerna:

Interpellation ang. tillämpningen av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

nr 49, angående anslag till vissa byggnadsarbeten å Bogesunds egendom m. m.; och

nr 51, angående anslag till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.

Vid härefter skedd föredragning av propositionen nr 52, med förslag till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering, m. m., hänvisades propositionen, i vad den avsåg förslaget till förordning om uppskov med allmän fastighetstaxering, till bevillningsutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogs var för sig följande på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 53, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus;

till bevillningsutskottet propositionen nr 54, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 55, angående anslag för budgetåret 1949/50 till avlöningar vid de allmänna läroverken;

nr 57, angående anslag till anskaffande av ny apparatur för den allmänna skärmbildsundersökningen; och

nr 59, angående fortsatt disposition av ett äldre reservationsanslag; samt

till behandling av lagutskott propositionen nr 61, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 17 februari 1949 avslutad överenskomst om flottningen i Torne och Muonio gränsälvar m. m.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, statsutskottets utlåtanden nr 29—32, bevill-

ningsutskottets betänkanden nr 3—8, bankoutskottets utlåtanden nr 4 och 13, första lagutskottets utlåtande nr 7, andra lagutskottets utlåtande nr 4, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

§ 7.

Herr förste vice talmannen *Carlström* avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 301, om tillsättande av ett tillfälligt utskott för revision av andra kammarens arbetsordning.

Denna motion bordlades.

§ 8.

Interpellation ang. tillämpningen av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVENSSON i Ljungskile, som anförde: Herr talman! År 1947 fattade riksdagen principbeslut om riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitik. En av de frågor, som därvid tilldrog sig det största intresset, gällde jordbrukets yttre rationalisering. Delade meningar förelågo dels beträffande storleken av de brukningsdelar, som borde eftersträvas, och dels beträffande de medel, som borde komma till användning vid beslutets genomförande. I bägge fallen innebar riksdagens beslut att större hänsyn skulle tagas till det mindre jordbruket än 27-mannakommitténs förslag innebar. Framför allt underströks det i olika sammanhang, att verksamheten för jordbrukets yttre rationalisering måste bedrivas i sådana former att jordbrukarnas frivilliga medverkan kunde påräknas. Som ett exempel bland många andra kan anföras ur ett yttrande av dåvarande jordbruksministern, statsrådet Sköld, i andra kammaren den 20 juni 1947:

»Jordbrukarnas intresse blir alltid

Interpellation ang. tillämpningen av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

tillgodosett. Vi skola komma ihåg, att hela detta förslag bygger på den grunden att ingen jordbrukare i detta land skall tvingas att skaffa sig mera jord att bruka än han själv vill ha. Det beror alltså på den enskilde jordbrukaren i sista hand om någonting skall hända, om några åtgärder skola vidtagas. Det allmänna och det allmännas representanter ha ju bara uppgiften att upplysa, att undanröja hinder, att stödja den enskilde jordbrukaren i hans strävan att skaffa sig ett bättre och mera bärkraftigt jordbruk än han har. Jag förstår inte hur man över huvud taget kan tala om att det i utskottets förslag skulle finnas någonting som rubbar grundprincipen, att denna rationalisering i främsta rummet skall vara jordbrukarens egen sak. Ty det är den enskilde jordbrukaren, som kommer att bestämma om någonting skall ske. Därför är det helt enkelt en livsfråga för det beslut, som här i dag kommer att fattas, att det kan skapas förtroende emellan det allmännas organ och de enskilda jordbrukarna. Det allmännas organ få inte sätta sig på några höga hästar och diktera utvecklingen. Det allmännas organ ha att verka så, att den enskilde jordbrukaren vill göra någonting själv. De böra stå till hans tjänst men kunna icke påbjuda någonting. När våra förfäder gingo till skiftesverket och genomförde en sammanläggning av den svenska åkerjorden, skedde det genom lagbud. Den enskilde jordbrukaren fick inte ha någon vilja; han fick helt enkelt böja sig för de beslut, som staten och dess organ fattade. Skiftet skedde i stor utsträckning genom tvång. När vi nu här gå att fatta ett beslut, som enligt mitt sätt att se kommer att få en lika betydelsefull verkan på det svenska jordbruket som skiftesverket hade, välja vi en annan väg: frivillighetens väg. Vi försöka inte genomföra det som här skall ske med lagbud och tvång.»

För den kritiskt inställda var det

uppenbart, att statsrådet Sköld överbetonade jordbrukarnas möjligheter att själva bestämma och att han i motsvarande grad undervärderade de olika moment av tvång som lagstiftningen inrymmer. Det framhölls också i många sammanhang, bl. a. av undertecknad, att de beslut som riksdagen fattade, skulle ge lantbruksnämnderna en betydande makt att öva påtryckning på de enskilda lantbrukarna. Rätten att vägra eller bevilja bidrag för olika rationaliseringsåtgärder, inriktningen av den rådgivande och upplysande verksamheten, producentbidragets karaktär av påtryckningsmedel vid ägarskifte och jordlagstiftningens utformning ge sådana möjligheter. De ändringar som vidtogos under riksdagsbehandlingen samt de uttalanden som gjordes både av riksdagen och av departementschefen *syntes dock giva rimlig garanti för att den jordbrukare, som satt kvar på sin gård utan att begära någon hjälp, skulle vara helt befriad från att antastas av samhällets organ.* Endast då samhällets hjälp påkallades av de nuvarande brukarna eller då ägarskifte äger rum skulle lantbruksnämnden ha möjlighet att ingripa. Det var emellertid från början uppenbart att beslutets verkliga innebörd i stor utsträckning skulle komma att bero på tillämpningen. Detta framhölls vid frågans behandling år 1947 i en motion, nr II: 377, från folkpartiet, i vilken det bl. a. hette:

»Det är enligt vår mening av stor vikt, att man så långt möjligt respekterar de människors uppfattning, som i varje särskilt fall äro part i målet, samt att man bemödar sig om att skapa klara gränser för den enskilde medborgarens rätt. Endast genom att inskränka laga tvång och ekonomisk påtryckning till det minsta möjliga kan talet om att rationaliseringen skall vara en jordbrukarnas egen verksamhet bliva en levande realitet, och endast då kan man acceptera en beskrivning av den yttre

Interpellation ang. tillämpningen av lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete.

rationaliseringen, som i så hög grad gör det hela till en tillämpningsfråga som fallet är med statsrådets skrivsätt.»

Under senare tid ha ett par åtgärder från två lantbruksnämnders sida tilldragit sig stor uppmärksamhet. I det ena fallet gäller det rätten för två småbrukare i Ljungsarps socken i Älvsborgs län att få laga skifte på sina sämjedelade gårdar. Dessa gårdar ha enligt vad det uppgives omkring 4 hektar åker, ungefär lika mycket betesmark och omkring 30 hektar skog vardera. Att vår jordlagstiftning som regel bör förhindra att dylika gårdar nyskapas torde alla vara överens om. Men det blir en helt annan sak när det gäller jordbruk, som i flera årtionden i realiteten varit självständiga brukningsdelar, som redan äro bebyggda och som innehas av jordbrukare, vilka önska fortsätta att hämta sin härgning ur desamma. Det är enligt min mening ren formalism att använda jorddelningslagstiftningen för att hindra dylika jordbrukare att få laga form för en ordning som redan är för handen. Tillvägagångssättet strider också, såvitt jag kan se, emot andemeningen i riksdagens beslut.

Ett annat fall rapporteras ifrån Torsby socken i Bohuslän. Här var det en småbrukare, som hos länsarbetsnämnden sökt tillstånd att bygga en ny ladugård. Länsarbetsnämnden remitterade frågan till lantbruksnämnden, och lantbruksnämnden undersökte saken utifrån synpunkten, huruvida gården borde finnas kvar eller inte. Enligt uppgifter i pressen gick man därvid så långt att man diskuterade med grannarna huruvida någon av dem hade intresse av att förvärva mera jord. Att vederbörande småbrukare sedan har fått byggnadstillstånd för sin ladugård förändrar ingenting i de principiella betänkligheter, som tillvägagångssättet måste framkalla. Enligt riksdagens beslut bör en småbrukare sitta oantastad på sin gård under den tid han vill bruka den, och

de närmaste släktingarna skola vara skyddade för legala ingrepp om någon av dem vill fortsätta att bruka gården när den nuvarande ägaren lämnar den ifrån sig. Ifall ansökan om byggnadstillstånd kopplas in i ett rent jordbrukspolitiskt sammanhang och jordbrukare, vars gårdar anses för små, vägras tillstånd att reparera eller bygga om sina hus, så har man därmed infört ett tvångsinstrument i jordbrukets rationalisering, som i vissa fall kommer att verka lika hårt som en expropriation av hela brukningsdelar från de nuvarande ägarna skulle göra. De många diskussionerna under utskotts- och riksdagsbehandlingen och försäkringarna från regeringens sida om att allt skall ske frivilligt bli meningslösa, om man i detta långsiktsprogram kopplar in en kristidsförordning, vars användande i förenämnda fall riksdagen aldrig tagit ståndpunkt till. Det är mig obekant huruvida denna ordning införts av arbetsmarknadsstyrelsen eller av lantbruksstyrelsen och huruvida det skett med eller utan Kungl. Maj:ts tillstånd. Både för riksdagens ledamöter, som varit med om att fatta beslutet, och för de mindre jordbrukare, vilkas frihet det gäller, är det av största vikt att dessa frågor klarläggas.

Undertecknad anhåller därför om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet rikta följande frågor:

1. Vill statsrådet lämna riksdagen en redogörelse för de tillämpningsföreskrifter, som gjort det möjligt att förvandla lagen om tillståndsvång för byggnadsarbete till ett jordbrukspolitiskt tvångsinstrument?

2. Kanna sådana åtgärder emoteses från herr statsrådets sida att statsmakternas försäkringar om att jordbrukets yttre rationalisering skall bedrivas i frivilliga former helt och fullt komma till uttryck vid beslutets genomförande?

Denna anhållan bordlades.

Interpellation ang. åtgärder i syfte att neutralisera bensinransoneringens icke gynnsamma återverkningar på turismen. — Interpellation ang. framläggande av förslag till nybyggnad av en thorax-kirurgisk klinik.

§ 9.

Interpellation ang. åtgärder i syfte att neutralisera bensinransoneringens icke gynnsamma återverkningar på turismen.

Herr von SETH erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Som en direkt följd av den beklagliga valuta-bristen — speciellt beträffande s. k. hårdvalutor — ansågs det som bekant nödvändigt att på våren 1948 införa bensinransonering. I olika sammanhang har frågan om denna ransonerings eventuella avveckling varit före. Trots att det nuvarande höga bensinpriset automatiskt i hög grad begränsar förbrukningen, har regeringen emellertid hittills av skilda skäl ej ansett det tillrädligt att upphäva ransoneringen.

Några svårigheter i och för sig för vårt land att kunna inköpa större kvantiteter bensin än för närvarande förefinnas såvitt känt är icke. Det avgörande hindret utgöres sålunda av valutafrågan. Uppenbart är, att det ur landets synpunkt vore önskvärt, om en sådan ordning kunde komma till stånd, varigenom en uppmjukning av bensinransoneringen i viss omfattning kunde äga rum. Klart är så t. ex., att en bensinransonering, som även berör turister från hårdvalutaländer, icke kan anses vara önskvärd.

Man kan säkerligen tänka sig flera möjligheter för att åstadkomma en förbättrad tillgång på utländska valutor genom en ökad bensinförsäljning. Det bör naturligtvis ankomma på fackmännen att taga hela problemet under noggrant övervägande för att söka komma fram till en önskvärd lösning. En möjlighet synes emellertid vara att införa speciella bensincheckar, vilka skulle gälla för kupongfritt köp av bensin i hela landet, men vilka endast skulle säljas mot likvid bestående av dollar, schweizerfrancs eller vissa andra valutor.

Det är givetvis icke anledning att här framlägga ett i detalj utformat förslag härför. Det förefaller emellertid, som om ett system baserat på bensincheckar, vilka kunde tillhandahållas av resebyråer och banker, borde vara praktiskt genomförbart.

Endast en ringa del av det utförsäljningspris, som bensinen f. n. betingar, utgöres av kostnaden för inköp av bensin utifrån. Skulle bensincheckar av antytt slag medföra en ökning av åtgången är detta följaktligen ur landets synpunkt uteslutande tacknämligt.

Sannolikt har statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet haft anledning överväga vilka åtgärder, som på nu ifrågavarande område icke minst med hänsyn till turisttrafiken kunde vara lämpliga. En redogörelse för frågan i hela dess vidd skulle säkerligen också mottagas med tillfredsställelse.

Med stöd av vad nu anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få rikta följande fråga:

Är statsrådet villig att för riksdagen framlägga en redogörelse för de åtgärder, vilka övervägas i syfte att neutralisera bensinransoneringens icke gynnsamma återverkningar på turismen med särskilt beaktande av frågan om införandet av ett system med s. k. bensincheckar, vilka skulle få inköpas mot lämpliga utländska valutor?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation ang. framläggande av förslag till nybyggnad av en thorax-kirurgisk klinik.

Ordet lämnades på begäran till

Herr von FRIESEN, som anförde:
Herr talman! Ett av de medicinska äm-

Interpellation ang. medgivande av export av massaved till Bizonien, m. m.

nesområden där under senaste år stora framsteg gjorts är bröstkirurgien («thoraxkirurgien»). Sverige intar också här en ledande ställning, och vår främste expert på området, professor Clarence Crafoord, åtnjuter internationellt anseende.

De förhållanden, under vilka detta viktiga arbete bedrivs, äro dock i hög grad otillfredsställande. Den enda sjukhusbyggnad, som finnes för ändamålet vid Sabbatsberg i Stockholm, är omöden, och viktiga biutrymmen äro antingen för små eller saknas helt. Till varje stor sjukavdelning höra endast två isoleringsrum, i övrigt endast stora salar. Laboratorietrymmena äro helt otillräckliga, varigenom alla de nya viktiga funktionsundersökningarna som nu behöva utföras ej kunna bli tillgodosedda i önskvärd utsträckning. Forskningslokaler saknas här till helt och hållet.

För Stockholms stads klientel är ju relativt väl sörjt, då anstalten är kommunal, men för vårdbehövande från det övriga landet blir vistelsen mycket kostsam.

Tillräckligt antal sängar kan ej heller uppbringas för denna specialgrupp av sjuka inom avdelningen, då ju denna även måste ta hand om samtliga kirurgiska fall inom en stor rayon av Stockholm. En hel avdelning är f. n. fullbelagd med dessa sjuka, varjämte det visat sig nödvändigt att stuva in en del av dessa specialfall på de övriga avdelningarna. De vårdbehövande måste uppföras på väntelistor, och väntetiden kan bli upp till ett år. Med hänsyn till arten av de sjukdomar det här är fråga om är detta ur den sjukvårdsbehövande allmänhetens synpunkt en allvarlig sak. Särskilt gäller detta personer lidande av tumörer eller tuberkulos.

Bröstkirurgien är f. n. stadd i rask utveckling, vilket gör att nya grupper av fall, som förut ansetts omöjliga att göra något åt, nu kunna tagas om hand. Detta gör, att antalet hjälpsökande un-

der den närmaste framtiden säkerligen kan beräknas stadigt tillväxa.

En statlig utredning har redan framlagt förslag om nybyggnad innebärande bl. a. en väsentlig utbyggnad av antalet vårdplatser. Det måste betraktas som ett angelägenhetskrav av första ordningen att statsmakterna snart beredas tillfälle ta ställning till detta förslag. Vid en dylik prövning är det ju f. n. tyvärr så, att man inbördes måste väga olika viktiga nybyggnadsprojekt mot varandra. Jag kan dock icke finna annat än att den här nämnda klinikbyggnaden måste ha anspråk att komma i allra främsta rummet.

Med stöd av vad här anförts hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framställa följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att redan innevarande år för riksdagen framlägga förslag till nybyggnad av en thoraxkirurgisk klinik?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Interpellation ang. medgivande av export av massaved till Bizonien, m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr ANDERSSON i Björkäng, som yttrade: Herr talman! Sedan en längre tid tillbaka ha underhandlingar förts mellan Skogsägareföreningarnas riksförbund och Sydsvenska virkesföreningen för att fastställa priset på massaved i de 17 sydligaste länen. Dessa förhandlingar äro numera som bekant avbrutna, under det att uppgörelse om priset träffats för övriga delar av landet. Under förhandlingarna betonades från köparparten, att man icke kunde köpa mera än 1,1 milj. m³ under det att den utbudna kvantiteten beräknades bli betydligt större. Från Sveriges skogsägareföreningars riksförbunds

Interpellation ang. hänsynstagande vid vissa militärinkallelser till jordbrukets behov av arbetskraft för vårbruket.

sida gjordes då försök att placera en del av överskottet hos de norrländska industrierna, en affär som dock avböjdes under motivering, att något behov av sydsvensk ved ej förelåg. Då sålunda försäljning på hemmamarknaden icke kunnat komma till stånd till skäliga priser, har Sveriges skogsägarföreningars riksförbund inlett underhandlingar om export av massaved, och ansökan om tillstånd härtill har i vederbörlig ordning ingivits. En sådan export synes mig böra ha statsmakternas välsignelse med tanke på vårt valutabehov.

Tror man på ansvarigt håll på de farhågor som tid efter annan framskynta i tidningsartiklar — möjligen emanerande från industrihåll och i visst syfte — att exportpriset på massa avsevärt kommer att sjunka till ett annat år, skulle det ju vara en god affär för landet att redan nu till nuvarande goda priser exportera den massaved, som i form av färdig massa om ett eller annat år inte tillnärmelsevis skulle ge oss den valuta som den ger i dagens läge.

Får man tro tidningarna — och det kanske man inte skall göra — så har den norrländska massaindustrien i dagarna avstyrkt massavedsexport under förmenande att råvarubrist föreligger. Är detta sanning, vilket herr statsrådet torde kunna upplysa om, då måste man fråga: Hur kan det i februari 1949 vara råvarubrist, då industrien i december 1948 avböjde inköp, därför att man ansåg sig ha tillräckligt stora lager?

Med stöd av vad sålunda anförts får jag anhålla om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framställa följande frågor:

Är statsrådet beredd att lämna medgivande till den av Sveriges skogsägarföreningars riksförbund begärda exporten av massaved till Bizonien?

Om så inte är fallet, vill statsrådet medverka till att denna massaved kan säljas till hemmaindustrien till priser som ej understiga dem som skulle erhållits vid export?

Denna anhållan bordlades.

§ 12.

Interpellation ang. hänsynstagande vid vissa militärinkallelser till jordbrukets behov av arbetskraft för vårbruket.

Herr LARSSON i Luttra erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! I beredskapssyfte ha under den senaste tiden militärinkallelser skett avseende 30 dagars tjänstgöring. Särskilt i vad det gäller perioden 20 april—20 maj komma dessa inkallelser synnerligen olägligt för jordbruket i stora delar av landet.

Med anledning därav får undertecknad anhålla om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet rikta följande fråga:

Vilka möjligheter finnas att, utan att eftersätta försvarsintressena, taga hänsyn till jordbrukets behov av arbetskraft för vårbruket vid dessa inkallelser?

Denna anhållan bordlades.

§ 13.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 24, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § 1 mom. förordningen den 20 juni 1941 (nr 577) angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 4.28 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 2 mars.

Kl. 2 em.

§ 1.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 10, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar;

nr 67, angående reglering av priser-na på fisk;

nr 68, angående åtgärder till stöd-jande av oljeväxt- samt hamp- och lin-odlingen m. m.;

nr 69, angående godkännande av en mellan Sverige och Danmark träffad överenskommelse angående återbetalning av vissa under åren 1945 och 1946 lämnade svenska statskrediter till Danmark;

nr 70, angående fullmakt att i arbets-löshetsbekämpande syfte igångsätta ar-beten, för vilka anslag uppförts å all-män beredskapsstat för budgetåret 1946/47;

nr 71, med förslag till stat för för-svarets fastighetsfond för budgetåret 1949/50;

nr 73, angående ändring i bestä-melserna om disposition av krigsmate-rielveckets rörelsekapital;

nr 74, angående anordnande av loka-ler för statens rättsläkarstation i Lund, m. m.;

nr 75, angående vissa anslag till barnmorskeläroanstalterna; och

nr 76, angående anslag till lands-fiskalerna m. fl.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingar-na följande till kammaren inkomna skrivelse:

Till riksdagen.

Sedan Kungl. Maj:ten den 30 december 1948 förordnat mig att vara vice ord-förande i arbetsdomstolen, får jag med hänsyn till svårigheten att förena detta uppdrag med förtroendet att vara ställ-företrädare för riksdagens justitieom-budsman härmed vördsamt avsäga mig nämnda förtroende.

Stockholm den 1 mars 1949.

Sven Romanus.

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid plenum onsdagen den 9 innevarande mars förrätta val av valmän för utseende av justitie-ombudsmannens ställföreträdare även-som av suppleanter för dessa valmän.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilan-de propositioner; och hänvisades där-vid

till behandling av lagutskott propo-sitionen nr 45, med förslag till förord-ning angående ändring i förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödra-hjälp;

till statsutskottet propositionen nr 50, angående avstående i vissa fall av all-männa arvsfondens rätt till arv;

till bevillningsutskottet propositionen nr 56, med förslag till förordning an-gående ändring i förordningen den 5 mars 1948 (nr 85) om försäljnings-skatt;

till behandling av lagutskott propo-sitionen nr 58, med förslag till förord-ning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 338) om moderskapspenning;

till statsutskottet propositionen nr 60, angående statsförvärv av Norsholm—Västervik—Hultsfreds järnvägar m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 62, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete;

till statsutskottet propositionen nr 63, angående reparation och ombyggnad av Falsterbokanalerna m. m.;

till bankoutskottet propositionen nr 64, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av § 2 förordningen den 3 augusti 1929 (nr 256) om Svenska bostadskreditkassan och om bostadskreditföreningar, m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 65, angående lån till Svenska lastbilaktiebolaget; och

nr 66, angående anslag för budgetåret 1949/50 till folkskolinspektionen.

§ 4.

Föredrogs den på kammarens bord liggande motionen nr 301, av herr förste vice talmannen *Carlström*, om tillsättande av ett tillfälligt utskott för revision av andra kammarens arbetsordning.

I denna motion hade herr förste vice talmannen hemställt, att andra kammaren måtte för revision av kammarens arbetsordning tillsätta ett tillfälligt utskott, nr 4, med åtta ledamöter och åtta suppleanter.

Motionen, som nu föredrogs, blev av kammaren bifallen.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att vid plenum onsdagen den 9 innevarande mars förrätta val av ledamöter och suppleanter i det tillfälliga utskott, kammaren sålunda beslutit tillsätta.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Svensson* i Ljungskile vid kammarens nästföregående

sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående tillämpningen av lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av herr *von Seth* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet angående åtgärder i syfte att neutralisera bensinransoneringens icke gynnsamma återverkningar på turismen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *von Friesen* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående framläggande av förslag till nybyggnad av en thorax-kirurgisk klinik.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Andersson* i Björkäng vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående medgivande av export av massaved till Bizonien, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs den av herr *Larsson* i Luttra vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen

Provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

för försvarsdepartementet angående hänsynstagande vid vissa militärinkal-
håelser till jordbrukets behov av arbets-
kraft för vårbruket.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat:

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting;

statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1949/50 under statens allmänna fastighetsfond, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1949/50 till lån till anordnande av allmänna samlingslokaler;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1949/50 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under trettonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1949/50 till allmänna indragningsstaten; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av väckta motioner om utsträckning av tiden för avlämnande av jordbrukares självdeklara-
tioner;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädda barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsförnödenheter; och

nr 6, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt på bensen, som användes för framdrivande av tåg medelst traktorer.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 10.

Provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 7, i anledning av väckta motioner angående provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr NORUP: Herr talman! I en motion, som väckts i första kammaren av herr von Heland och i denna kammare av mig, har hemställts, att man provisoriskt skulle upphäva tullen på glasflaskor. Utskottet säger här, att ingen-
ting talar för att man bör gå motionärerna till mötes.

Jag kan villigt erkänna, att sedan motionen kom på riksdagens bord ha förhållandena när det gäller att tillhandahålla mjölkdistributionen glasflaskor väsentligt förbättrats. Under ett par, tre år har det varit ganska svårt för mejeriorganisationen att få ett tillräckligt antal glasflaskor för att tillmötesgå konsumentkravet på mjölkdistribution i glasflaskor. Så sent som hösten 1948 måste man företaga en frivillig ransoneering av glas; i vissa städer hade man inte mindre än 20 procent mindre kvantitet glas till förfogande än tidigare. Vid åtskilliga tillfällen ha vi genom att göra framställningar hos glasbruken om större tilldelning försökt få en bättring till

Provisoriskt upphävande av tullen på glasflaskor.

stånd, men jämt och ständigt ha vi fått höra, att man inte kunnat tillmötesgå de krav vi ställt. Vi ansågo då att vi inte längre kunde låta saken bero, varför vi beslöto föra fram förslaget om att få tullen upphävd, så att man därigenom möjligen skulle kunna tillfredsställa de anspråk, som ställts.

Jag kan tillägga, att det även varit svårigheter att anskaffa glas till sterilgräddefabrikationen. Tillgången på mjölkflaskor har blivit bättre, men vi få fortfarande uppehålla en frivillig ransonering av glaset till sterilgräddefabrikationen. Följaktligen få vissa av de mejeriföreningar, som framställa sterilgrädde, köra med inskränkt drift på grund av ett otillräckligt antal glasflaskor.

Nu säger man i utskottsutlåtandet, att en väsentlig förbättring i situationen numera inträtt. Ja, det är nog så sant. Men så sent som i förra veckan kunde inte Mjölkecentralen få garanti för årsleverans under innevarande år. Man frågar sig då, om det inte ligger ganska mycket i de synpunkter, som framhållas i motionen. Det förhåller sig ingalunda så, att vi genom vårt förslag vilja gå emot de intressen, som finnas inom glasindustrin, vare sig det gäller själva företagen eller de arbetare, som äro anställda vid glasindustrin. Här gäller det i stället att få en temporär svårighet avlägsnad genom att under en viss tid skapa bättre möjligheter att genom import förse mejerierna med glas. Det har visat sig att man skulle kunna få in ett obegränsat antal mjölkflaskor från Tjeckoslovakien, men tullen omöjliggör detta för närvarande.

Jag vill dock hoppas och tro, att de licensbeviljande myndigheterna — med anledning av utskottets skrivning — skola ha förståelse för dessa synpunkter, så att glasbruken skola kunna få in tillräckligt med råvaror för att kunna ställa leveransgarantier. I så fall slipa vi inom mejeriorganisationen leva under dessa mycket osäkra förhållan-

den, då vi inte veta om vi kunna tillmötesgå konsumentkraven och följaktligen inte kunna planera vår industri.

Herr talman! Jag har intet yrkande att ställa. Jag ville bara framhålla dessa synpunkter, och speciellt ville jag understryka utskottets uttalande, att de licensgivande myndigheterna böra se till, att glasbrukens anspråk bli tillgodosedda i större utsträckning än hittills.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag. Motionärerna och andra intresserade kunna naturligtvis disputerat om huruvida det är motionen, som åstadkommit denna ändring, eller om det är de förhållanden, som man i detta sammanhang upplyst om från glasbruken. Det spelar ingen roll i detta sammanhang. Jag tror att herr Norup har rätt. Aktionen har gjort sin nytta, och vi få hoppas att förhållandena inte försämraras igen. Därom kunna vi vara tämligen överens.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att föreskriva ändrade grunder för fördelning av totalisatormedel; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning i fråga om tjänstårsberäkning i pensionshänseende för vid Tumba pappersbruk anställda Edith Natalia Broström; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande regleringen för budgetåret 1949/50 av utgifterna under riksstatens trettonde huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet,

Ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make.

utom i vad angår anslagen till allmänna indragningsstaten, jämte en i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 12.

Ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 60 i första kammaren av fröken *Andersson* och herr *Löthner* samt nr 76 i andra kammaren av fru *Ewerlöf* och herr *Fagerholm*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade uttalats såsom önskvärt, att efter närmare utredning förslag framlades om ändringar i 11 kap. 26 och 28 §§ giftermålsbalken, vilka ändringar skulle gå ut på att skapa möjligheter för underhållsberättigad fränskild make att, när väsentligen ändrade förhållanden inträtt, få till stånd höjning av tidigare, genom domstols beslut eller avtal bestämt underhållsbidrag. Tillika hade understrukits önskvärheten av att utredning med det snaraste komme till stånd. Motionerna utmynnade i hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till lagändring i motionernas syfte.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 60 och II: 76, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av frågan om ändrade bestämmelser för jämkning av underhållsbidrag till fränskild make på grund av väsentligt ändrade förhållanden och därmed sam-

manhängande spørsmål samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Ahlkvist*, *Lodenius*, *Lindgren*, *Landgren*, *Lindahl* och *Pettersson* i Ersbacken, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner, I: 60 och II: 76, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **LINDAHL**: Herr talman! Vid första lagutskottets förevarande utlåtande finnes fogad en reservation, och trots att denna reservation är klar och tydlig ber jag att få säga några ord.

I själva sakfrågan finns det i stort sett inga delade meningar inom utskottet. Alla voro ense om att vi kommit i en situation, som kräver en utredning i enlighet med motionens syfte. Förmögenhets- och inkomstförhållandena ha ju förändrats på ett sådant sätt, att en justering av nu gällande ordning beträffande bidragen till äkta makar, som skilts åt, med all sannolikhet borde äga rum i enlighet med de ändrade tidsförhållandena. På den punkten voro vi alltså fullständigt överens. Vi reservanter hävdade emellertid, att denna fråga behandlades redan av 1948 års riksdag och att chefen för justitiedepartementet då uttalade sig så pass positivt, att det nu inte fanns någon anledning att genom en förnyad framställning från riksdagens sida aktualisera frågan.

Jag vill erinra kammaren om att herr *Wiberg* under fjolårets riksdag interpellade här i kammaren om denna sak. Innehållet i interpellationen var ungefär detsamma som det, som nu återkommer i den motion, varpå utskottsutlåtandet grundar sig. Statsrådet sade i interpellationssvaret, att han delade herr *Wibergs* uppfattning, att en utredning på denna punkt borde äga rum. Statsrådet meddelade emellertid också,

Ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till frånskild make.

att det även kunde finnas andra områden, där en utredning i detta sammanhang borde ske på grund av bland annat de förändrade ekonomiska förhållandena. Som exempel anförde han de människor, som ha att leva på en livränta. Statsrådet anförde vidare, att giftermålsbalken hittills alltid undergått gemensam behandling av samtliga nordiska länder och att han för sin del ansåg att man i fortsättningen borde vidmakthålla detta behandlingssätt. Justitieministern förklarade ytterligare, att särskilda delegerade voro tillsatta för att utreda vissa för hela Norden gemensamma lagfrågor. Med anledning därav ansåg justitieministern det mycket väl vara möjligt att just den fråga, som här behandlas i utskottsutlåtandet, skulle komma under behandling av dessa delegerade. Herr Wiberg förklarade i sitt svar på interpellationen, att han till alla delar var tillfredsställd med statsrådets besked. Reservanterna till första lagutskottets föreliggande utlåtande delade vid det tillfället liksom nu herr Wibergs uppfattning i detta avseende. För egen del utgick jag ifrån att även kammaren i övrigt hade denna uppfattning, när den ifrågavarande interpellationen besvarades. I varje fall var det ingen här i kammaren, som hade något att tillägga i samband med det svar, som herr Wiberg fick på sin interpellation.

Vi reservanter anse sålunda för vår del, att det inte finns anledning att första lagutskottet och riksdagen skola uppträda som något slags vänlig pådrivare i en fråga, som enligt vad som med all önskvärd tydlighet deklarerats från statsrådsbänken är sådan, att den redan är föremål för särskilda delegerades och Kungl. Maj:ts uppmärksamhet. Det är ju en gammal praxis här i riksdagen — inte minst första lagutskottet brukar hålla på detta — att om en fråga ligger under utredning, så brukar riksdagen vara ytterst försiktig att ånyo begära utredning i samma fråga. Detta är emel-

lertid enligt mitt sätt att se vad första lagutskottet här beslutat i anslutning till den väckta motionen. Det är kanske möjligt — fast jag inte tror det — att reservanterna hysa större förtroende än utskottsmajoriteten för Kungl. Maj:ts goda vilja att söka klara upp de problem, som utan tvekan föreligga på detta område. Vi reservanter ha ansett, att denna fråga ligger så väl till hos Kungl. Maj:t, att man från riksdagens sida inte behöver göra Kungl. Maj:t ytterligare uppmärksam på frågans läge.

Herr talman! I anslutning till vad jag nu anført ber jag att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Fru EWERLÖF: Herr talman! Som motionär i denna fråga ber jag att få säga några ord.

I den föreliggande motionen uttalas som önskvärt, att efter närmare utredning förslag framläggas om ändringar i giftermålsbalken, vilka skulle gå ut på att skapa möjligheter för frånskild underhållsberättigad make att, när väsentligt ändrade förhållanden inträtt, få en höjning till stånd av tidigare genom domstols beslut eller genom avtal bestämt underhållsbidrag. Vidare yrkas, att denna utredning må ske fortast möjligt. — Enligt nu gällande bestämmelser kan ju som bekant vid väsentligt ändrade förhållanden en jämkning av underhållsbidragens storlek ske nedåt men icke uppåt.

Det är inte första gången, som denna fråga är uppe till behandling. Om man följer frågan, ser man att en stark förskjutning i uppfattningen ägt rum alltifrån den tid, då ärendet första gången kom upp till behandling, och fram till riksdagen 1948 i samband med att det interpellationssvar lämnades, som reservanten herr Lindahl här talat om. År 1913 var lagberedningen fast besluten att avvisa en senare höjning av underhållsförmånerna. I interpellationssvaret 1948 gav emellertid justitieministern

Ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make.

tydligt uttryck åt att en förskjutning i uppfattningen ägt rum och fortfarande gör sig gällande.

Jag inser mycket väl, att en förändrad ekonomisk ställning för den underhållsbidragande inte i och för sig ger anledning till ett ökat underhåll åt den andra parten. Inte heller böra ekonomiska motgångar och svårigheter för den underhållsberättigade leda till att större krav kunna ställas på den andra parten. I synnerhet om man tänker sig det fallet, att den andra parten ingår nytt äktenskap, är det mycket väsentligt för denna part att veta omfattningen av den betalningsskyldighet, som vederbörande iklätt sig. Men även om man således medger, att nuvarande praxis i ett stort antal fall överensstämmer med skälighet och billighet, så kan man ändå inte komma ifrån, att det i vissa situationer är oriktigt, att den underhållsberättigade inte skall ha någon möjlighet att få till stånd en höjning av underhållsbidraget. Detta gäller framför allt mot bakgrunden av att realvärdet av det tidigare bestämda underhållet kan ha sjunkit och i nuvarande stund har sjunkit högst avsevärt.

I detta sammanhang får man inte heller glömma en annan synpunkt, nämligen att om den underhållsberättigade har vårdnaden om barn från det tidigare äktenskapet, så komma barnens standard att pressas ned, om underhållet till den andra parten är för litet. Nu kan man visserligen säga, att de samlade bidragen till barnen och det bidrag, som utgår till den make, som har vårdnaden om barnen, utgöra en ekonomisk enhet. Lagen medger visserligen nu, att om bidragen till barnen visa sig otillräckliga, så kan man få en höjning till stånd av dessa bidrag. Men även om denna höjning i så fall sker efter skäliga grunder, kvarstår det faktum, att om den ena parten i denna ekonomiska enhet har ett för lågt bidrag, så pressar detta ned standarden även för barnen. Jag skall inte här närmare beröra den

prekära situation, som kan inträda, när barnen lämna hemmet och när den av makarna, som haft vårdnaden om barnen, blir hänvisad till ett underhåll, som kanske ligger under existensminimum.

När justitieministern vid 1948 års riksdag lämnade sitt interpellationssvar, kunde man mycket tydligt skönja, att han delade den uppfattningen, att en ändring här bör komma till stånd, men han hänvisade till att äktenskapsbalken tillkommit efter nordiskt samarbete och att de delegerade, som finnas från de olika nordiska länderna på detta område, borde vid tillfälle taga upp denna fråga till gemensam behandling. Nu förhåller det sig emellertid så, att lagreglerna på denna punkt i de övriga nordiska länderna icke överensstämmer med de svenska bestämmelserna. Motionärerna ha ju åsyftat att på denna punkt få till stånd en enhetlig nordisk lagstiftning. Jag kan under sådana förhållanden inte förstå den grund, på vilken reservanterna bygga sin uppfattning. De ha ju grundat sin reservation på justitieministerns yttrande om denna nordiska samordning. Om nu riksdagen skulle bifalla första lagutskottets hemställan, kommer denna samordning inom den nordiska lagstiftningen att befrämjas.

Herr talman! Jag ber att med vad jag nu anfört få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru JOHANSSON i Skövde: Herr talman! När det gäller underhållsbidrag till fränskild make kan ju underhållsskyldighet fastställas för såväl mannen som kvinnan. I regel är det väl dock så, att mannen har de större ekonomiska tillgångarna och alltså är den som blir underhållsskyldig, under förutsättning att han huvudsakligen bär skuld till hemskillnaden. Den fränskilda kvinnans lott är oftast hård och tung. Har äktenskapet hållit ihop kanske femton, tjuo

Andrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make.

är och hon under denna tid inte har haft förvärvsarbete, så ha nog hennes möjligheter att efter en skilsmässa erhålla ett mera värlavlönat arbete starkt minskat. Därtill kommer att hon kanske har minderåriga barn att fostra upp. Det underhållsbidrag, som eventuellt utgår från den fränskilde maken, är i regel ganska snävt tilltaget, vilket kan, såsom utskottet har framhållit, medverka till att de eventuella barnens levnadsstandard också pressas ned. Med tanke på penningvärdets försämring är det också i högsta grad orättvist, att det inte skall vara möjligt att få till stånd en jämkning i sådana fall, där skilsmässan har ägt rum för t. ex. åtta, nio år sedan. Ofta kunna även oförutsedda händelser inträffa för den underhållsberättigade, varigenom vederbörande kommer i en väsentligt sämre situation. Detta kan exempelvis bli fallet vid sjukdom, kanske många gånger förorsakad av den psykiska påfrestning som den fränskilda, förfördelade parten har utsatts för.

Reservanterna anföra som skäl för sitt ställningstagande den utredning, som pågår de nordiska länderna emellan i syfte att komma fram till mer enhetliga regler på äktenskapslagstiftningens område. Såsom här redan framhållits av fru Ewerlöf, är detta dock ingenting som hindrar att vi här i Sverige redan nu införa den möjlighet till jämkning av underhållsbidrag som utskottet förordar. Såväl i Danmark och Norge som i Finland lämnar lagstiftningen möjlighet till sådan jämkning, och den utredning, som nu pågår, kan väl knappast resultera i annat än att de lagbestämmelser, som i detta avseende finnas i de övriga nordiska länderna, även skola komma att införas i Sverige. Man får väl också ta för givet, att reservanterna inte mena, att de andra länderna skulle påverkas att gå över på den nuvarande svenska linjen.

En av reservanterna framhöll under utskottets behandling av ärendet, att

en vanlig arbetare, om jag så får säga, faktiskt inte har råd att betala ett sådant högre bidrag, som eventuellt skulle komma att fastställas vid en jämkning. Det kan nog vara sant, men i regel blir ju en sådan jämkning beroende av hurudan vederbörandes ekonomiska ställning är, och det utdömes inte ett högre bidrag än vad rätten anser att han kan orka med. För övrigt tycker jag, att den felande parten, antingen det nu är mannen eller kvinnan, i förväg borde ha något tänkt på vilka konsekvenser ett felsteg kunde få och alltså i tid borde ha övervägt, om man hade råd med en skilsmässa eller inte.

När reservanterna framförde sina synpunkter på frågan i utskottet, fick jag inte den uppfattningen att det för dem mest vägande skälet för att avslå motionen var, att en utredning pågår, utan att det nog i stället var de moraliska och ekonomiska synpunkter som man anförde. Jag kommer ihåg att en av reservanterna framhöll, att om man skulle stifta en lag, som gjorde det möjligt med jämkning uppåt av underhållsbidrag, så skulle det kanske kunna stimulera folk till att söka skilsmässa och alltså ytterligare öka skilsmässornas antal, som redan nu är i stigande. Jag tror inte att man bör anlägga sådana synpunkter på saken, ty i så fall skulle det ju kunna anföras lika stora farhågor för att lågt tilltagna underhållsbidrag skulle kunna verka stimulerande på samma sätt, i det att den, som visste med sig att han eller hon kanske skulle bli underhållsskyldig, ändock inte skulle draga sig för att söka skilsmässa, därför att man ansåg att man skulle orka med den kostnad som skilsmässan kunde medföra. Jag tror alltså att de olika synpunkter, som här kunna anläggas, väga ungefär jämnt.

För övrigt måste ju underhållsbidragen ofta uttagas genom införsel i den underhållsskyldiges lön. Jag har under mitt arbete inom barnvården vid flercaldiga tillfällen kunnat bevittna, huru-

Ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till frånskild make.

som frånskilda hustrur haft mycket stora bekymmer för hur de skulle kunna få ut det underhållsbidrag som de blivit tilldömda. Det finns ju då den möjligheten att söka införsel, men i så fall har stadsfogden, om det gäller en stad, eller landsfiskalen, om det är fråga om landsbygden, skyldighet att se till, att inte ett högre belopp utbetalas till den frånskilda hustrun eller barnen i det tidigare äktenskapet än att den familj, som mannen för närvarande har, får existensmöjligheter.

Med anledning av vad jag här anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr RYLANDER: Herr talman! Reservanternas talesman herr Lindahl vitsordade ju behovet av en förnyad prövning av lagreglerna på här ifrågasvarande område. Jag saknar därför anledning att närmare gå in på de skäl, som ha föranlett utskottets majoritet att begära en utredning, och jag anser att de rätt långa utläggningar, som här förekommit i sak, ha varit alldeles onödiga.

Men när herr Lindahl som skäl för att reservanternas inte ha velat biträda utredningskravet angav, att det var en gammal god regel, att när en fråga ligger under utredning, så stöter man inte på och begär en ny utredning, så måste jag, herr talman, framhålla att det förhåller sig inte så, att frågan om underhållsbidragen för närvarande ligger under utredning. Det är visserligen sant, att chefen för justitiedepartementet i ett interpellationssvar år 1948 — det var dock närmast en detalj i detta problem som han då yttrade sig om — framhöll, att han i likhet med interpellanten fann det önskvärt, att frågan om underhållsbidragen *vid lämpligt tillfälle* gjordes till föremål för en närmare utredning, men jag tror inte, att man för någon här i riksdagen behöver tala om att ett sådant yttrande icke innebär, att

frågan upptagits till utredning och ej heller förpliktar till igångsättandet av en utredning inom den närmaste tiden. Jag skulle, om någon så önskar, kunna påvisa fall, där man har talat om att en utredning borde igångsättas vid lämpligt tillfälle, men där det sedan gått 30—40 år, innan det kommit till stånd någon utredning.

Förmodligen ter sig vikten av att en utredning snart nog igångsättes anorlunda för de frånskilda hustrur, som ha att existera på ett litet, i fjärran fredstid tillmätt underhållsbidrag, som de sedan icke ha kunnat få ändrat, trots att deras frånskilda män, som ha att gälda bidraget, kunnat tillgodogöra sig de höjningar av inkomsten, som på grund av penningvärdets fall automatiskt ha skett i form av indextillägg och sådant.

Herr Lindahl sade också att justitieministern hade, när han berörde frågan, erinrat om att penningvärdets fall haft liknande konsekvenser beträffande livräntor m. m. Utskottets majoritet har, herr talman, just ansett det vara farligt att sammankoppla denna för många människor mycket väsentliga fråga om jämkning av underhållsbidragen med andra frågor, även om det kan finnas ett visst samband, och därmed kanske skjuta dess lösande på en okänd framtid. Om det skall vara så, att det ena skall bero på det andra, så kanske man får en så lång kedja av utredningar att man aldrig kommer fram till något resultat.

Slutligen framhöll herr Lindahl att frågor, som röra ändringar av giftermålsbalken, som regel varit föremål för nordiskt samarbete. Det är riktigt, att det brukar vara ett nordiskt samarbete på detta område, men just när det gäller frågan om underhållsbidragens jämkning förefaller det mig, som om ett sådant vore överflödigt, trots det önskemål härom som justitieministern uttalade vid förra årets riksdag. Man torde nämligen i detta fall inte kunna

Andrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make.

tänka sig att det blir någon egentlig vinst av ett nordiskt samarbete. Vid det nordiska samarbete, som ägde rum då de nuvarande reglerna om underhållsbidrag kommo till, valde de olika länderna skilda vägar, och ingenstädes i de övriga länderna förekommer det nu en så restriktiv lagstiftning i fråga om möjligheterna att erhålla jämkning uppåt av underhållsbidrag som här i Sverige. Kammarens ledamöter kunna på sidan 7 i utskottsutlåtandet se, hur det i detta avseende är ställt i de nordiska länderna, och jag skall inte trötta med att här gå in på den saken. Jag vill bara helt kort konstatera, att om det skall bli något nordiskt samarbete på denna punkt, så lär det nog få gå i den riktningen, att vi här i Sverige bereda möjlighet till jämkning uppåt i betydligt större utsträckning än vad nu är fallet. Annars får det nog bli på samma sätt som hittills, d. v. s. att de olika länderna välja var sin väg. En utredning hindrar ju för övrigt inte, att frågan blir föremål för nordiskt samarbete.

Jag kan för min del inte förstå, att inte reservanterna ha kunnat följa utskottsmajoriteten, när det gäller frågan om utredning. Jag måste säga att jag i likhet med fru Johansson i Skövde nog vid utskottsbehandlingen fick det intrycket, att det egentligen var i andra avseenden som man tänkte olika, men det kanske jag inte här skall gå in på. Vad som till syvende og sist får stå för reservanternas räkning är givetvis den reservation, som de ha avgivit. Vad reservanterna yttrat, innan de avlätto sin reservation, lämnar jag alltså därhän.

Herr talman! Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr FAGERHOLM: Herr talman! Jag blev något förvånad, när jag såg utformningen av den reservation som fogats till utskottsutlåtandet. Enligt min

uppfattning säga nämligen reservanterna där inte någonting om sin verkliga syn på saken — de ha ju endast tagit det nordiska samarbetet på lagstiftningens område såsom en anledning att reservera sig. Om jag först ett ögonblick skulle beröra denna reservanternas linje, så vill jag framhålla att det finns inte något som hindrar, därest nu Kungl. Maj:t skulle framlägga ett förslag i enlighet med utskottsmajoritetens önskemål, att detta förslag har föregåtts av nordiska kontakter, i den mån så vore erforderligt. Men, såsom här förut påpekats, torde det inte vara nödvändigt med sådana kontakter, eftersom den svenska äktenskapsrätten befinner sig i en särställning, när det gäller reglerna för jämkning uppåt av underhållsbidrag.

Man frågar sig emellertid: Vad är reservanternas verkliga mening? I reservationen heter det: »Måhända kunde det visa sig lämpligt att i samband härmed» — alltså i samband med den nordiska översynen av äktenskapslagstiftningen — »upptaga frågan om att möjliggöra höjning av underhållsbidrag till fränskild make.» Jag har en bestämd känsla av att anledningen till reservationen är att reservanterna inte anse det skäligen, att ett underhållsbidrag skall kunna jämkas uppåt. Därmed är man inne på själva sakfrågan, och det är just beträffande denna som jag skulle vilja veta, hur reservanterna ställa sig.

Jag skall inte för min del gå närmare in på den sakliga argumentation, som redan framförts av tidigare talare, utan jag skall nöja mig med att göra några påpekanden.

Enligt nu gällande bestämmelser föreligger en mycket väsentlig skillnad mellan fastställandet av underhållsbidrag i sådana fall, då det sker på grund av en överenskommelse mellan makarna, och i sådana fall då underhållsbidraget fastställs genom domstolsbeslut. Om underhållsbidraget blir fastställt efter överenskommelse mellan makar-

Ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till fränskild make.

na, vilket nu är mycket vanligt för att inte säga det vanligaste och därjämte en önskvärd utveckling, då möter det inte något som helst hinder att i avtalet intaga bestämmelser om att underhållsbidraget skall kunna jämkas uppåt, om ändrade förhållanden inträffa, t. ex. på grund av förändringar i penningvärdet. Motsvarande regel kan emellertid icke införas, när det gäller en domstols utslag. Detta vill med andra ord säga, att för det fall att makarna vilja uppträda hänsynsfullt mot varandra, försöka göra upp i godo och låta bli att draga hela frågan inför domstol, så finns det möjlighet att ordna med en framtida jämkning; i annat fall finns inte en sådan möjlighet. Den omständigheten att en make alltså genom att vägra göra upp godvilligt kan få varje framtida höjning förhindrad, innebär att lagstiftningen hjälper dem, som inte äro beredda att på ett, såsom man tycker, hederligt eller rättvist sätt lösa frågan. Enligt mitt förmenande kräver den praktiska rättsvården, att det finns möjlighet att i båda fallen tillämpa samma bestämmelser.

Jag vill också understryka att en liknande fråga som den nu föreliggande frågan om underhållsbidragens jämkning uppåt var uppe till behandling på 1930-talet. Tidigare gällde den regeln att om underhållsbidrag till make hade nedsatts av domstolen under det ursprungliga beloppet, fick det sedan inte höjas igen. Denna bestämmelse ändrades under 1930-talet så, att underhållsberättigad make kunde få underhållsbidraget höjt till det gamla maximibeloppet. Sedan dess har det inträffat en inflation med åtföljande väsentlig ändring av levnadskostnaderna, och med hänsyn därtill borde riksdagen nu — det är en konsekvens av den ståndpunkt som riksdagen intog på 1930-talet — vara beredd att jämka på den stränga regeln om att underhållsbidrag icke får höjas.

Jag vill till slut, herr talman, un-

derstryka att reellt sett innebär det förslag som från utskottsmajoritetens sida framlagts i de allra flesta fall icke att man skall höja underhållsbidragets värde utan att man skall behålla dess verkliga värde, att man alltså skall hålla underhållsbidragets köpkraft uppe. Jag kan inte förstå det rimliga och rättvisa i att den fränskilde, underhållsskyldige maken skall vinna på att det blir en inflation och dyrtid, medan den av underhållet beroende maken skall automatiskt bli ställd i ett sämre och sämre läge. Jag tycker att om man skall tala om den rättvisa och jämställdhet, varpå den svenska äktenskapsrätten är uppbyggd, då kräver rättvisan, att skall den ena maken kunna få underhållsbidraget jämkat nedåt på grund av väsentligt förändrade förhållanden, då skall också den andra kunna få underhållsbidraget jämkat uppåt, när väsentligt förändrade förhållanden påkalla detta. Det blir domstolens sak att avgöra hur läget är i det ena eller andra fallet.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottsutlåtandet.

Herr LINDAHL: Herr talman! Det förefaller vara litet synd om reservanterna, när utskottsdamerna gå på offensiven och försöka få kammaren att följa deras linje. Reservanterna behålla emellertid modet därför att vad som har presiterats från utskottsledamöternas sida — om man bortser från utskottsordförandens anförande — ingenting annat är än att man slår in öppna dörrar.

Det är klart att det är känsligt att tala om dessa stackars fränskilda makor, och det är klart att det alltid måste röra vid hjärtesträngarna, när man tänker sig dessa vara utsatta för den orättvisan att inte få ut av den som skall betala bidrag det han egentligen borde betala med hänsyn till sin verkliga ekonomiska ställning. Men det är *en sak*, och på den punkten föreligger ingen motsättning mellan utskottet och reser-

Ändrade bestämmelser om underhållsbidrag till frånskild make.

vanterna. Man får väl hålla sig till reservationen och inte till vad som till äventyrs kan ha sagts under en debatt i utskottet. Man får väl hålla sig till vad reservanterna sagt i anslutning till utskottsutlåtandet. Där säga vi bara att vi inte ha någonting emot en utredning, men att vi anse det vara en överloppsgärning av riksdagen att begära en ny utredning, när Kungl. Maj:t så nyligen sagt att man har sin uppmärksamhet riktad på frågan. Det är ju bara därvidlag som uppfattningarna skilja sig, och därför var det ganska överflödigt av utskottsledamöterna att här dra upp hela historien om hur ekonomiskt besvärligt många frånskilda människor kunna ha det — en sak som vi reservanter ömma för precis lika mycket som utskottet. På den punkten finns det ingen som helst anledning att söka sak med reservanterna.

Trots all den vältalighet som här flödat från utskottsmajoritetens sida ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr FAGERHOLM: Herr talman! Den föregående ärade talaren nämnde att vi slagit an hjärtesträngar. Jag vill understryka att jag icke har sett saken på detta sätt. Här är det en praktisk rättsfråga av mycket stor betydelse som det gäller att ordna på ett rationellt sätt. Hjärtesträngarna kunna anslås i både det ena och det andra avseendet. Man kan likaväl tycka synd om den som skall betala ut bidraget som om den som skall få det. Det är inte på det planet som resonemanget ligger.

Det som uppfordrade mig att begära ordet var emellertid, herr talman, att herr Lindahl sade, att man skulle väl hålla sig till vad reservanterna säga. Jag väntade den fortsättningen från honom att han menade att man skulle hålla sig till vad reservanterna säga och inte till vad de vilja. För mig är det nämligen mycket svårt att av reservationen få fram någon bestämd mening i

sakfrågan. Man har sagt, att det må hända kan vara lämpligt att taga upp denna fråga. Jag för min del har därför i all ödmjukhet velat framkasta den allmänna frågan, hur man i sak ser på detta problem. Jag vill bara understryka att det är ingen anledning att i sak ta upp en lång debatt om man skall skriva eller inte skriva, därför att några andra ha skrivit tidigare. Det som avgjort min inställning till saken är att det här behöver bli en ändring. Den omständigheten att man möjligtvis kan lägga in denna fråga i ett tidigare förefintligt utredningsuppdrag är för mig en underordnad sak. Jag har ansett det viktigt att det från riksdagens sida kommer en påstötning, där man säger: Var god och se till, att det blir någonting av denna sak, och se till att den inte begravs i det allmänna utrednings- och lagstiftningsarbetet.

Det är detta, herr talman, som förklarar att jag inte uteslutande höll mig till innehållet i reservationen, alltså frågan om tekniken, utan gick in på själva sakfrågan. Vi kunna inte blunda för att detta är en sakfråga och inte en teknisk skrivningsfråga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lindahl begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Användning av byggnader på ofri grund som kreditobjekt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Lindahl begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 111 ja och 80 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Användning av byggnader på ofri grund som kreditobjekt.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner angående utredning av möjligheterna att använda å ofri grund belägna magasin och dylika byggnader såsom kreditobjekt m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **JOHANSSON** i Skoglösa: Herr talman! Då jag har väckt den motion, som ligger till grund för det nu föredragna utskottsutlåtandet, tillåter jag mig yttra några ord.

Det är en mycket stor och betydelsefull fråga som i detta sammanhang har tagits upp till diskussion, nämligen möjligheten att som kreditobjekt anlita byggnader på ofri grund och, framför allt, byggnader av stor betydelse för vårt näringsliv. Det är i de flesta fall fråga om byggnader på statens eller kommunens mark, där tiden för upplåtelse av marken eller tomten är mycket kort. Detta har i många fall skapat en mycket stor osäkerhet för de företag som uppfört en byggnad, och det har också medfört svårigheter i finansiellt hänseende, då man inte har kunnat an-

vända dessa i stor utsträckning mycket dyrbara anläggningar som belånings- eller kreditobjekt. Jag skall, herr talman, i anledning av den välvilliga slutkläm som utskottet skrivit inte i någon större utsträckning gå in på frågan, men jag skulle med anledning av den motivering som utskottet i vissa avseenden anfört vilja tillägga några ord.

Man har från utskottets sida mycket välvilligt, efter vad jag vågar döma, behandlat frågan när det gäller möjligheten att skapa sådana förhållanden att dessa byggnader på ofri grund skulle kunna användas som kreditobjekt. Men när det gäller den del av frågan, där motionärerna syfta till att försöka skapa en större trygghet för de företag som uppfört byggnader på ofri grund, anser jag att utskottet har varit något litet väl passivt. Jag skulle för min del vilja uttala ett önskemål om att när man i lagberedningen kommer att behandla denna fråga man även beaktar den synpunkten att det skapas en större trygghet för de företag som på ofri grund uppfört här ifrågakvarande byggnader. Det är ju faktiskt så att det är mycket stora värden som här stå på spel.

Man skriver i utskottets motivering till utskottsutlåtandet att i dessa fall talar ett allmänt intresse mot att till förmån för en nyttjanderättshavare men mot markägarens bestridande medgiva inskränkning i dennes dispositionsrätt till marken. Man anser sålunda att det är ett allmänt intresse att några inskränkningar härvidlag i markägarens rätt inte göras. Men jag kan inte anse annat än att det också är ett mycket stort allmänt intresse, att dessa i många fall oerhört värdefulla byggnader inte till följd av omständigheter och beslut av exempelvis en kommun spolieras. Då man vet att enbart ett enda företag eller en institution som Skånska lantmännens centralförening har byggnader till ett taxeringsvärde av 6¹/₂ miljoner kronor på dylik ofri mark med mycket korta upplåtelsestider, då måste man väl

Användning av byggnader på ofri grund som kreditobjekt.

anse att det är ett allmänt intresse, att det inte uppstår ett sådant läge att dessa byggnader komma att spolieras eller efter mycket kort tid få raseras eller bortföras.

Jag vill med anledning av vad jag sagt inte göra något yrkande men uttalar en förhoppning om att man beaktar även den sidan av frågan som avser byggnadsinnehavarens säkerhet.

Herr HELLBACKEN: Herr talman! I anledning av detta anförande av en av motionärerna kan det vara lämpligt erinra om att dessa byggnader, om vilka motionärerna särskilt ha anhållit att det skall företas en utredning eller bli en särskild lagstiftning, mest förekomma i de södra delarna av landet. Dessa byggnader äro emellertid ofta uppförda på mark som markägaren knappast har kunnat upplåta annat än med dispositionsrätt. De flesta byggnader ligga på järnvägarnas område, och där ha vederbörande fått löfte att ha byggnaderna tills vidare, till dess att järnvägen själv behöver marken. Det är stora byggnadsföretag som tillkommit på allmänna områden. Bland annat ha i Malmö stads hamnområde uppförts eller äro under uppförande stora byggnader. Men vederbörande torde aldrig tänkt att, när mark upplåtits, den skulle genom ett lagförslag avhändas kommunen eller kronan. Jag vet inte om motionären har tänkt att så skulle låta sig göra. Vi ha en sociallagstiftning, genom vilken man velat skydda ensittare och sådana mot en för svår — det är kanske för mycket sagt — markägare när det gäller det egna hemmet. Men i många fall när det gäller industribyggnader och andra sådana byggnader, där man inte kan anlägga några sociala synpunkter, ligger det litet annorlunda till i fråga om lagstiftningen.

Inom utskottet ha vi ansett att lagberedningen, samtidigt som den tar under omprövning andra förslag som äro

nära besläktade med detta, också kan ta upp denna fråga. Jag skulle emellertid vilja i anledning av vad motionären anført här uttala som min mening — och jag tror att jag därmed också uttrycker utskottets mening — att detta är en synnerligen komplicerad och svår fråga. Jag är inte säker om att det kan bli ett sådant resultat som motionärerna här uttryckt en förhoppning om.

Det är också en annan omständighet som vi behöva tänka på i detta fall. Därest mark upplåtits för en magasinsbyggnad i närheten av en järnvägsstation, så skall man inte tänka sig att man om några år kan göra gällande eller med lagens rätt begära att man skall utan vidare få tillösa sig denna mark eller erhålla tomträtt. Jag skulle knappast tro att riksdagen är beredd att ta ett sådant förslag, och jag skulle knappast tro att ett sådant förslag skulle gagna det goda syftet att få magasin uppförda med centralt läge i tätorter vid järnvägsstationer. En lagstiftning i denna riktning skulle i många fall helt enkelt lägga hinder i vägen för upplåtelse av mark.

Med vad jag nu anført vill jag uttrycka den förhoppningen att motionärernas önskemål blir i görligaste mån tillgodosett, men jag har själv den upfattningen att motionerna inte komma att leda till det resultat som motionärerna trott.

Jag har inte annat att tillägga än att jag yrkar bifall till utskottsutlåtandet.

Herr JOHNSSON i Skoglösa: Herr talman! Utskottets talesman yttrade här, att han ansåg att det skulle leda till egendomliga konsekvenser, om man skulle avhända markägaren rätten till marken. Men vi ha ju inte i motionerna — och det tror jag att utskottet också har skrivit i sitt utlåtande — varit inne på den tanken i något sammanhang, utan vi ha endast velat försöka skapa möjlighet till att få en något bättre och

Främjande av vårt folks andliga och moraliska utveckling.

säkrare grundval för en upplåtelse som staden eller staten — det kan ju också vara fråga om ett större bolag — vill låta byggnadsinnehavaren få. Jag har för min del inte någon som helst tanke på att man skulle gå den väg som utskottets talesman här pekat på, utan det gäller endast tryggheten och möjligheten att kunna få en säkrare dispositionsrätt.

Jag tror att man förstår denna angelägenhet litet bättre, om man tänker sig, att en stad eller en annan kommun eller statens järnvägar har tillgänglig mark, som det över huvud taget finns någon möjlighet att uppföra dylika byggnader på, och de inte lämna kontrakt om upplåtelse på längre tid än ett, två, tre eller fem år — i något enstaka fall kanske ännu något längre tid — och man därstädes, såsom exempelvis i Malmö hamn i dagarna, uppför magasin med en anläggningskostnad på cirka 2 miljoner kronor. Man tycker ju, att magasinvärdet och den tjänst som i och med magasinens uppförande göres det allmänna också skulle ha någon liten betydelse i jämförelse med det värde som marken kan ha såväl för det allmänna som i detta fall för näringslivet. Det var just mot bakgrunden av detta som jag uttalade den förhoppningen att man skulle se litet allsidigare på denna fråga.

Herr HELLBACKEN: Herr talman! Jag vill påpeka, att i det av herr Johnson i Skoglösa anförda exemplet från Malmö hamn har det skett en överenskommelse mellan byggherren — om jag får använda det uttrycket — och stadens myndigheter, varför vad som skett där knappast kan åberopas i detta sammanhang. Jag anser att det inte är som det borde vara, om mark upplåtes för ett visst ändamål och det sedermera under årens lopp bygges på ett helt annat sätt och man sedan kommer och gör anspråk på att här skall

riksdagen kratsa kastanjerna ur elden just för att man har byggt fast sig, om jag får uttrycka mig så.

Utskottet har ansett att man bör överväga i vad mån man genom en lagstiftning har möjlighet att gå motionärernas önskemål till mötes. Jag är emellertid mycket intresserad av att från det håll, som herr Johnson i Skoglösa företräder, kommer en framställning om att man inte bara på detta område skall gå in för tomträtt utan kanske även tvångsvis inlösa mark. Ett sådant inlösande bör kanske ha vidsträcktare omfång än här ifrågasatts.

Jag utgår ifrån, herr talman, att när papperen komma på bordet ifrån utredningen, skola vi få klarhet i hur saken i själva verket ligger till och vad som är möjligt att göra härutinnan. Jag tror att det är fel att påstå, att utskottet vill lägga hinder i vägen för vad motionärerna ha velat. Vi äro alla överens om att något bör göras. Men jag har sagt att enligt min uppfattning — och jag tror den uppfattningen delas av utskottets majoritet — är det icke mycket att vinna med vad motionärerna i sin motion ha tänkt sig. Utredningen får väl så småningom anvisa lämpliga vägar. Jag hoppas på det bästa, herr Johnson.

Herr JOHNSON i Skoglösa: Herr talman! Jag vill ännu en gång påpeka, att det inte gäller inlösning av mark.

Härmed var överläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Främjande av vårt folks andliga och moraliska utveckling.

Föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om åtgärder, som kunna verka befämjande på vårt folks andliga och moraliska utveckling m. m.

Främjande av vårt folks andliga och moraliska utveckling.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, II: 149, av herrar *Nyberg* och *Wirtén* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om tillsättande av en utredning — lämpligen kallad kultur-sociala utredningen eller helt enkelt kulturvårdskommittén — med uppdrag att framlägga förslag till sådana åtgärder, som kunde verka befrämjande på vårt folks andliga och moraliska utveckling, och att i sammanhang därmed avveckla de kommittéer, som kunde anses bli överflödiga, därest en utredning av sålunda föreslagen art sattes i arbete.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 149, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Nyberg*, som ansett att utskottet bort hemställa, att andra kammaren måtte för sin del i anledning av förevarande motion, II: 149, besluta att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om tillsättande av en utredning — lämpligen kallad kultur-sociala utredningen eller helt enkelt kulturvårdskommittén — med uppdrag att framlägga förslag till sådana åtgärder, som kunde verka befrämjande på vårt folks andliga och moraliska utveckling, och att i sammanhang därmed avveckla de kommittéer, som kunde anses bli överflödiga, därest en utredning av sålunda föreslagen art sattes i arbete.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr NYBERG: Herr talman! Även om det heter att »ensam är stark» lära väl utsiktarna att få igenom något annat beslut än bifall till utskottets avslagsyrkande i denna fråga vara synnerligen minimala. Emellertid vågar jag tro, att motionen rör sig om så pass betydelsefulla spørsmål, att det kan vara an-

ledning att säga några ord, innan den definitivt avfärdas.

Jag är visserligen ensam reservant i fråga om att begära den utredning, som motionärerna tala om, men jag är säkerligen icke ensam om den uppfattningen, att de kulturella framstegen i vårt land icke ske i den takt, som vi skulle önska. Jag bortser då från den rent vetenskapliga och tekniska utvecklingen, som ju är en sak för sig. Vad jag syftar på är den andliga och etiska sidan av vårt kulturella liv. Jag skall inte dra hela kapitlet om stigande brottslighet etc., som det redan i olika sammanhang sagts så mycket om; jag skall bara erinra om den stigande oro, med vilken vi säkerligen litet till mans ta del av vad som sker. Åtskilliga motioner till årets riksdag ha också hänvisat till denna oroande utveckling; det är inte bara herr *Wirtén* och jag, som ha sökt påvisa förhållandet. För att ta ett exempel talas det i den av ett 60-tal ledamöter av riksdagen under-tecknade motionen om större anslag till idrottsrörelsen om att man på senare år tyckt sig kunna förmärka en sänkning av ungdomens etiska och moraliska standard. Jag vill till detta bara lägga, att detta säkerligen inte bara är en ungdomsfråga. Behovet av stigande upplysning och kulturell standardhöjning underströks också i denna kammar, då vi för fjorton dagar sedan diskuterade lämpliga åtgärder mot kvacksalveriet. Enligt uppgifter i pressen planeras på vissa platser opinionsmöten mot den moraliska förslappningen. Detta är bara några exempel, men jag tror, herr talman, att man skulle kunna fortsätta ännu en god stund med att tala om liknande ting, som visa, att det icke är bra som det är.

För mig — och som jag vet även för många andra — har detta mer och mer kommit att framstå som ett problem, som statsmakarna med ökad intensitet borde ta itu med. Jag är emellertid icke blind för det förhållandet,

Främjande av vårt folks andliga och moraliska utveckling.

att det finns en rätt betydande del av vårt folk, som har den uppfattningen, att någon försämring på här nämnda områden icke har skett. Som det framgår av min reservation har jag icke heller begärt, att utskottet skulle uttala sig bestämt på den punkten. Jag ser det som en av den föreslagna utredningens grundläggande uppgifter att i möjligaste mån söka få fram en rättvisande bild av det verkliga läget på detta område — en svår uppgift bl. a. med tanke på människornas olika sätt att bedöma en sådan sak men förden skull icke mindre viktig. De som tala om moraliskt förfall skjuta alldeles säkert ofta över målet, och jag tror det vore nyttigt, om man på detta område finge några fastare rön och iakttagelser att hålla sig till än vad för närvarande är fallet.

Emellertid är det klart, att om också ingen försämring har skett eller håller på att ske av den moraliska kvaliteten hos vårt folk, så är ett stillastående på detta område en i och för sig betänklig sak. I ett samhälle, som strävar efter att nå en allt högre kulturell och social standard är status quo i etiska avseenden en tillbakagång, en broms som hindrar framstegen. Effektiva insatser på detta område äro alltså enligt min uppfattning berättigade, även om man icke vill godta den åsikten, att en moralisk försämring håller på att ske.

Förhållandena på detta område gripa naturligtvis in i nästan alla former av mänskligt liv. Jag har här särskilt pekat på en, nämligen det hinder för den sociala uppbyggnadsverksamheten, som en slappnande moralisk standard onckligen är. De missbruk av sociala förmåner, som helt säkert förekomma, om också i ringa utsträckning, hänga intimt samman med förmånstagarens rent moraliska kvalitet. Jag skall icke upptaga tiden med att framdraga några exempel, jag vill bara konstatera, att sådana kunna ges och att man kan finna dem inom olika skikt av befolk-

ningen. Faran här ligger icke minst däri, att dessa missbruk ge vatten på kvarnen för reaktionen mot den sociala lagstiftningen, och detta är ju en sak som riksdagen icke kan nonchalera. För att bygga en social mönsterstat behövas icke blott växande ekonomiska resurser, det krävs också en ökad moralisk standard. Detta är två viktiga fundament, och det gäller att se till att båda ha största möjliga styrka och bärkraft. En utredning om förekomsten av missbruk av sociala stödåtgärder skulle säkerligen ge material till i varje fall en upplysningsverksamhet på detta område, som vore av största betydelse för vårt fortsatta samhällsbyggande. Däremot vill jag med detta icke ha sagt, att jag yrkar på en kontroll på detta område, som kan tolkas som trakasseri.

Jag tror, herr talman, att en utredning av denna art också skulle ge mycket i fråga om förslag till rent praktiska åtgärder. Här har emellertid gjorts och göres fortfarande en hel del, och det är naturligtvis detta utskottet syftar på i sin avslagsmotivering. Vi ha till exempel skolväsendets utbyggnad, ungdomsvårdskommitténs verksamhet, bokutredningen, nykterhetsutredningarna m. m. Jag vill inte söka förringa värdet av dessa speciella utredningar på olika håll. Jag hoppas bara att de komma att avsätta de resultat, som man eftersträvar och som vore för samhället lyckligast. Emellertid tror jag, att en utredning av det slag som motionärerna föreslagit skulle på ett mera effektivt sätt bidra till den kulturella, etiska och moraliska standardhöjning, som vi alla ha största anledning att verka för.

För det första skulle den med helt annan tyngd än nu är fallet fästa uppmärksamheten vid dessa problem och få människorna att ta dem på större allvar än nu tyvärr på sina håll sker.

För det andra tror jag, att den skulle kunna åstadkomma ökad förståelse hos hela folket — icke blott i vissa kret-

Främjande av vårt folks andliga och moraliska utveckling.

sar — för de andligt och etiskt uppbyggande krafterna i vårt samhälle — och därmed skapa möjligheter för ett starkt stöd av såväl moralisk som ekonomisk art, mera »good will» och mera pengar. Många, många människor i vårt land — de många frivilligt arbetande organisationerna till exempel — skulle säkert sätta stort värde på och ha stor nytta och inspiration av att statsmakterna mera effektivt och generöst gävo dem material av olika slag i deras arbete för ett lyckligare samhälle. Det ligger en stark realitet bakom orden, när kulturella och ideella organisationer här i landet begagna sig av slagordet: »Ge oss pengar så utför vi arbetet.»

Och för det tredje kunna här inrymmas flera rent praktiska åtgärder, sådana som till exempel att reducera verkningarna av den dåliga veckopressen och litteraturen, den dåliga filmen m. m., sådana som ta sikte på att mera effektivt än nu sker och som kan ske med anvisade medel iståndsätta samlingslokaler och dylikt. Nyligen ha vi ju fått en utredning tillsatt i frågan om att främja tillkomsten av goda barnfilmer; utredningar i andra frågor av intimt samband med strävandena på att främja en god utveckling på etiska områden finns det förslag om. Jag har, herr talman, den uppfattningen, att mera stode att vinna på att en — låt oss kalla det kulturvårdskommitté tillsattes med de brett lagda, samordnande uppgifter, som motionärerna ha föreslagit. Det skulle bli — naturligtvis med beaktande av att flera olikheter föreligga — en motsvarighet på kulturella områden till vad socialvårdskommittén är på det sociala verksamhetsfältet.

Ja, herr talman, denna motion är givetvis dömd att falla efter utskottets avslagsyrkande. Jag dristar mig dock till att yrka bifall till reservationen. Jag gör det därför att jag trots allt tror att mera står att vinna genom bi-

fall till motionärernas önskemål än genom ett avslag.

Herr STÅHL: Herr talman! Det är självklart, att vi i utskottet liksom alla här i kammaren äro eniga om att man skall söka uppnå högsta moraliska standard både i samhällslivet och hos medborgarna individuellt. Jag är den siste som vill slå ner någon, som vill ivra för höjd moralisk standard. Inom utskottet ha vi alla den meningen, det kan jag försäkra. Men vi ha å andra sidan kanske haft litet mera klart för oss än reservanten, hur svårt det är att höja moralen och påverka det individuella förhållningssättet genom samhälleliga åtgärder. Vi ha också haft den känslan, att man med utredningar visserligen kan nå en del utanverk, men att det på detta område är mycket svårt att komma något avsevärt längre, i varje fall så långt som motionärerna och reservanten säga sig tro.

Jag vill emellertid uttala min tillfredsställelse över att motionären under utskottsbehandlingen har fått klart för sig, vilka svårigheter som föreligga. Han säger i början på sin rätt utförliga reservation följande: »Det är emellertid klart, att svårigheter föreligga att uppnå praktiska resultat på de i motionen berörda områdena», och upprepar detsamma på s. 3, där han säger, att han »anser icke möjligheterna i detta fall vara så stora».

Reservanten har talat om en del utredningar, som äro i verksamhet på de olika avsnitt, som beröras av motionen. Jag skulle kunna komplettera honom avsevärt och i första rummet hänvisa till socialvårdskommittén, som arbetar med många av dessa frågor liksom ungdomsvårdskommittén. Bostadssociala utredningen kommer också in på avsnitt, som beröras av den del av motionen, som siktar på eventuellt missbruk av sociala förmåner, ett avsnitt, där majoriteten i utskottet icke varit så pessimistisk som motionärerna.

Nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

Över huvud taget ha vi haft den uppfattningen, att man i varje fall icke för närvarande kan komma någonstans på de vägar som motionen anvisar. Vi ha nog den uppfattningen, att det i stort sett varit så, att de sociala åtgärderna verkat i hög grad befrämjande även på människornas möjligheter att leva ett moraliskt liv, både medborgerligt och individuellt. Även om motionen syftar åt rätt håll, finns det, menar utskottet, för närvarande icke några praktiska möjligheter att på den vägen komma till några nämnvärda resultat.

Med hänsyn härtill och till att man ju icke kan utreda allt, som man vill ändra och förbättra här i världen, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15.

Nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

I en inom andra kammaren väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 85, hade herr *von Seth* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att beslutet av den 5 december 1947 rörande höjning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang från 100 till 200 kronor upphävdes och att en återgång skedde till senast gällande inträdesavgifter.

Utskottet hemställde, att motionen II: 85 icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr von SETH: Herr talman! Innan jag går in på själva sakfrågan, varvid jag enligt min vana skall bli kort, vill jag påtala en oformlighet i behandlingen av denna motion. Onsdagen den 23 februari biföllo kamrarna statsutskottets utlåtande rörande telegrafverkets *petita*. Riksdagen har sålunda redan fattat beslut angående staten för telegrafverket. Enligt mitt förmenande är det en oformlighet att behandlingen av denna motion ägt rum efteråt. Jag har bara velat påtala detta.

Vad beträffar själva sakfrågan yrkar jag i min motion, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att beslutet av den 5 december 1947 rörande höjning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang från 100 till 200 kronor upphäves och att en återgång sker till senast gällande inträdesavgifter. Utskottet har — det vill jag tacksammt erkänna — behandlat motionen välvilligt men tagit hänsyn till vad telegrafverket säger angående svårigheterna att skaffa materiel, svårigheter som bli större i den mån som abonnentökningen fortsätter.

Det är självklart att den tid, vari vi nu leva, har medfört krav på bättre telefonförbindelser, framför allt när det gäller landsbygden med dess tilltagande avfolkning och med den nödvändighet som där förefinnes att komma i kontakt med olika myndigheter. Inte minst alla dessa regleringar och restriktioner — man måste ju vända sig till krismyndigheterna ideligen — ha gjort, att telefonen på landsbygden har blivit en nödvändighetsartikel, inte bara för jordbrukets folk utan lika mycket för alla andra som bo där.

Nu har telegrafverket varit inne på resonemanget att man skulle kunna införa en behovsprövning. Jag understryker till fullo den uppfattning, som såväl telegrafverket som utskottet har an-

Nedsättning av inträdesavgifterna för nya telefonabonnemang.

fört, att det vore högst olyckligt, om man skulle behöva införa en behovsprövning. Det skulle taga ytterligare människor och lång och dyrbar tid i anspråk. Men när telegrafverket konstaterar, att den med avgiftshöjningen åsyftade nedpressningen i abonnenttillströmningen sålunda har uppnåtts, gör jag mig ändå den frågan, om inte denna nedpressning just drabbar landsbygden med hänsyn till materielbristen och den större materielåtgång, som installationen av nya telefoner där drar med sig.

Herr talman, trots att jag står ensam under min motion och trots att utskottet har yrkat avslag på densamma, kan jag inte finna annat än att denna fråga är av mycket stor principiell betydelse. Samma motion behandlades av riksdagen förra året, och riksdagen biföll då utskottets utlåtande, i vilket utskottet även då hade ställt sig välvilligt till motionen. Men telegrafverket har dock i sina petita kommit tillbaka med den högre avgiften för nya telefonabonnemang. Jag vill uttala den förhoppningen, att telegrafverket, när det kommer med sina anslagsaskanden nästa budgetår, måtte beakta denna utskottets välvilliga inställning och på något sätt söka undanröja de mycket stora olägenheter, som man nu har att dragas med ute på landet när det gäller att få nya telefonapparater. Jag anser att denna höjda avgift på 200 kronor utgör det största hindret för många människor ute på landsbygden att skaffa sig telefon.

Med denna min syn på saken, herr talman, yrkar jag bifall till min motion.

Herr JÖNSSON i Rossbol: Herr talman! Herr von Seth påpekade i sitt anförande, att behandlingen av denna motion kommit i efterhand, då ju statsutskottets utlåtande beträffande investeringsanslagen till kommunikationsverken behandlades för åtta dagar sedan.

Vi hade i utskottet ingen aning om när statsutskottet skulle komma med sitt utlåtande beträffande huvudtiteln. Vi ha fått iakttaga vanlig kutym och ha alltså måst avvakta det av utskottet begärda remissvaret ifrån telegrafstyrelsen. Motionen har därför icke kunnat behandlas tidigare än som skett. Det är riktigt att riksdagen indirekt tagit ställning till frågan. I och med att riksdagen föregående vecka beslutade godtaga statsutskottets förslag, som innebär ett godkännande av departementschefens nedprutning av investeringsanslagen till telegrafverket på kapitalbudgeten, finns det sålunda nu ej mycket att diskutera om.

Vi ha inom utskottet helhjärtat avslutit oss till motionens motiv. Det råder inga delade meningar mellan motionären och utskottet därutinnan. Men utskottet har helt naturligt fått böja sig för de faktiska föreliggande förhållandena. Vi ha ansett det omöjligt att nu föreslå en sänkning av inträdesavgiften, något som omedelbart skulle föranleda en stark ökning av abonnemangsansökningarna. Vi äro väl medvetna om att det är landsbygden, som kanske härdest drabbas av att ingen ändring i åsyftad riktning göres. Men det är väl också utan tvekan så, att just där skulle tarvas de dyrbaraste investeringarna, om man nu skulle söka tillfredsställa alla de sökande. Vi ha fått böja oss inför den av det ekonomiska läget betingade begränsningen av investeringsmöjligheterna.

Vi ha i utlåtandet redovisat telegrafstyrelsens yttrande och därjämte hänvisat till telegrafstyrelsens yttrande föregående år, och dessa giva ju klart vid handen, att telegrafstyrelsen inte kan tänka sig en behovsprövning. Under sådana förhållanden ha vi tyvärr att tills vidare godtaga den enda spärr som är möjlig, nämligen de höga avgifterna. Jag säger tyvärr, ty dessa drabba i högre grad arbetare och jordbrukare än företagare. För en företa-

Interpellation ang. redogörelse för de bemyndiganden, som ligga till grund för monopoliseringen av den svenska fiskexporten, m. m.

gare spelar det ingen nämnvärd roll, om inträdesavgiften är 100 eller 200 kronor. Den utgiften får ju denne ta på sitt omkostnadskonto, varigenom vinsten minskas. Annorlunda är det för t. ex. arbetare och jordbrukare, som helt få bära denna höga avgift.

Det framkom sålunda vid föregående års remissvar från telegrafstyrelsen, att ansökningarna från arbetarna om telefonabonnemang ökat med hela 182 procent. Det råder därför ingen tvekan om att den spärr, som nu måste finnas, hårdast drabbar landsbygden och icke minst arbetarna.

Inför de synpunkter jag här i korthet skisserat, herr talman, ber jag, trots det behjärtade i motionen, att få hemställa att den icke måtte föranleda någon kammararens åtgärd.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 16.

Föredrogs andra kammararens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om förlängd giltighetstid för tur och returbiljetter på statens järnvägar och statliga busslinjer.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17.

Avlämnades följande motioner, nämligen

nr 302, av herr *Senander m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 34, angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning m. m.;

nr 303, av herr *Hansson* i Skediga *m. fl.*, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 37, angående anslag till lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader; samt

nr 304, av herr *Jönsson* i Rossbol *m. fl.*, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 41, angående anslag till lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök för budgetåret 1949/50 m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 18.

Interpellation ang. redogörelse för de bemyndiganden, som ligga till grund för monopoliseringen av den svenska fiskexporten, m. m.

Herr **HJALMARSON** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Under fjolårets riksdag uttrycktes från olika håll vissa farhågor inför det förslag till reglering av handeln med fisk, vilket framlades i Kungl. Maj:ts proposition nr 48/1948. Dessa farhågor ha redan i viss grad besannats på ett för det fria näringslivet synnerligen allvarligt sätt; dock icke endast på grund av detta förslags antagande utan även genom att ett de facto-monopol på fiskexportens område kommit till stånd.

Sålunda ha på senare tid exportlicenser för fisk i huvudsak reserverats för två tydligen på livsmedelskommissionens tillskyndan bildade organ, nämligen Svensk Exportfisk, förening u. p. a., och Sydsvensk Exportfisk, förening u. p. a. I dessa ekonomiska föreningsstadgar äro de ursprungliga medlemmarna angivna jämte antalet andelar per medlem; stadgarna innehålla därjämte bestämmelser att nya medlemmar äga vinna inträde endast efter samstämmigt beslut av föreningarnas samtliga medlemmar. Möjligheten för nya med-

Interpellation ang. utredning av frågan om ett eventuellt norrlandsuniversitet, m. m.

lemmar att vinna inträde i dessa såsom ekonomiska föreningar uppträdande organisationer är således beroende på de ursprungliga medlemmarnas skönsmåsigas bedömande.

Utom dessa båda organisationer har livsmedelskommissionen skapat s. k. exportnämnder såväl på västkusten som på sydkusten. Dessas uppgift synes vara att, sedan de genom livsmedelskommissionen fått del av alla de uppgifter en licenssökande har att lämna, yttra sig om huruvida licens bör givas. Då dessa nämnder äro sammansatta uteslutande av medlemmar från de båda ovannämnda organisationerna och således icke äro fristående från dessa, måste en objektiv prövning av en utomstående licensansökan tyvärr anses utesluten. De monopoltendenser, som här framträtt, utgöra ett allvarligt hot mot näringsfriheten. De lägga uppenbarligen också hinder i vägen för den exportökning, som enligt allas mening är den viktigaste ekonomiska uppgiften för vårt land just nu.

Med stöd av vad som sålunda anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet få rikta följande frågor:

1. Är statsrådet beredd att lämna en redogörelse för de bemyndiganden, som ligga till grund för den monopolisering av den svenska fiskexporten, som på senare tid tillskapats?

2. Vilka omedelbara åtgärder är statsrådet beredd att vidtaga för att återställa och trygga den enskilda företagsamhetens möjligheter till fri näringsutövning på detta område?

Denna anhållan bordlades.

§ 19.

Interpellation ang. utredning av frågan om ett eventuellt norrlandsuniversitet, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr **HOLMBERG**, som anförde: I motioner till 1946 och 1948 års riksdagar föreslog den kommunistiska gruppen, att riksdagen skulle hemställa hos Kungl. Maj:t om utredning av frågan om ett universitet i Norrland. Av de skäl, som anfördes för detta förslag, vill jag erinra om följande:

1) att ett flertal undersökningar inom områdena medicin och hygien ådagalagt behovet av specialkliniker, som inrikta sin forskning på speciellt norrländska förhållanden, samt att den medicinska forskningen över huvud taget hämmas genom bristen på klinikutrymmen, moderna laboratorier o. s. v.,

2) att vetenskaplig forskning, som berör bergsbruket, jordbruket och framför allt cellulosaindustrien, bör inriktas på att bättre än hittills tillföra folkhushållet de värden, som finnas outnyttjade i Norrland,

3) att skapandet av ytterligare ett universitet skulle bidra till att häva den starkt kännbara bristen på forskare, lärare, läkare, personer verksamma inom socialvården o. s. v., samt

4) att ett nytt universitet också skulle kunna bli en forskningsinstitution av för vårt land ny typ, om man redan från början iakttog de moderna vetenskapens erfarenheter och behov bland annat genom att åstadkomma en högre grad av samordning mellan olika forskningsgrenar än vad hittills skett.

Motionärerna ansågo, att ett universitet som byggde på de moderna erfarenheter och bröt med sådana traditioner, vilka hämma den intellektuella utvecklingen, skulle kunna bli ett ferment för uppryckning av hela vårt akademiska liv.

Motionerna ledde icke till någon riksdagens åtgärd. Statsutskottet ansåg att motionerna innefattade synpunkter av det slag, att de falla inom området för universitetsberedningens uppgifter, men medgav att det »kan befinnas lämpligt att efter hand förlägga vissa specialskolor och specialinstitutioner till Norrland, kring vilka så småningom ett mera

Interpellation ang. förhöjt statsbidrag till skolskjutsar med anledning av tilläggs- skatten på bensin.

fullständigt norrländskt universitet skulle kunna växa upp».

Däremot vidtog riksdagen i fjol en åtgärd, som ligger i linje med synpunkterna i de kommunistiska motionerna. I dessa framhölls nämligen också, att statsmakterna snarast borde tillse att Norrland erhöle ett tidsenligt vetenskapligt bibliotek, och på förslag av herr Holmbäck i första kammaren beslöt riksdagen i fjol att hemställa hos Kungl. Maj:t om åtgärder för att åstadkomma ett sådant bibliotek.

Dels med anledning av detta riksdagens beslut och dels på grund av den allt starkare opinionen för att få till stånd ett norrlandsuniversitet ha under den senaste tiden inträffat flera händelser, som visa behovet av en omedelbar utredning om dessa frågor. Sålunda ha stadsfullmäktige i Umeå i samverkan med Västerbottens läns landsting beslutat att bekosta inrättandet av en humanistisk fakultet i Umeå såsom en första början till en högskola och med den klart utsagda avsikten att statsmakterna så småningom skola övertaga det hela. Detta intresse för den kulturella odlingen i Norrland är utomordentligt berömvärdt, men åtgärderna i Västerbotten innebära å andra sidan, att utformningen och förläggningen av den planerade vetenskapliga institutionen främst komma att ske med hänsyn till lokala intressen.

Det har ju sedan också visat sig, att flera norrlandslän konkurrera om förläggningen av ett blivande norrlandsuniversitet. Västernorrlands län har hos statsmakterna hävdat, att Härnösand är den lämpligaste platsen, och i dag meddela tidningarna, att också Östersund och Sundsvall framträda såsom aspiranter på det nya storbiblioteket och en eventuell högskola. Det skulle förvåna mig, om inte lokala myndigheter och andra intresserade i Norrbotten anse att även Luleå har förutsättningar och rättighet att få komma i fråga.

När denna förklarliga konkurrens om förläggningen av de nya kulturinstitutionerna i Norrland avancerat så långt, att man börjat förse sig med byggnader och gör planering i övrigt för att gå till verket, böra enligt min mening statsmakterna ta hand om det hela genom en förutsättningslös utredning. Endast på detta sätt kan frågan bli bedömd utan ovidkommande lokala hänsyn, och man kan också undvika investering och arbete, som sedan måhända visa sig ha varit till ringa eller ingen nytta.

Med anledning av vad jag sålunda anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa följande fråga:

Avser statsrådet att vidtaga åtgärder i syfte att få frågan om ett eventuellt norrlandsuniversitet — och i samband därmed frågan om det planerade storbiblioteket i Norrland — utredd, så att lokala initiativ i dessa frågor icke föregripa statsmakternas bedömande och förorsaka onödiga kostnader och besvär?

Denna anhållan bordlades.

§ 20.

Interpellation ang. förhöjt statsbidrag till skolskjutsar med anledning av tilläggs- skatten på bensin.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr JANSSON i Aspeboda, som yttrade: Herr talman! Genom riksdagens beslut under år 1948 blevo bensinpriserna höjda. Som en följd härav ha en del förhållanden inträffat, som medfört att kostnaderna i vissa fall drabbat skattebetalarna på ett sätt som man icke kunnat förutse.

Sålunda har inom en mängd skoldistrikt nämnda ökning av kostnaderna för skolskjutsar helt drabbat skoldistriktet. Att så blivit fallet beror efter vad

Interpellation ang. utredning huruvida det med hänsyn till avverkningsförhållandena i skogarna föreligger överskott av arbetskraft i vissa delar av landet, m. m.

jag kunnat utröna därpå, att statsbidrag utbetalas endast å det kostnadsbelopp, som skoldistriktet intagit i sina kontrakt med dem som utföra skolskjutsarna. För att kunna utbetala statsbidragen till skoldistriktet enligt gällande ordning ha länsstyrelserna måst infordra samtliga kontrakt, varigenom länsstyrelsernas arbetsböda ytterligare ökat.

När biltaxorna höjdes i enlighet med vederbörande myndigheters tillstånd, räknade självfallet de kommunala myndigheterna med att statsbidrag skulle utgå även å det högre kostnadsbeloppet. Enligt uppgifter ha nu myndigheterna — länsstyrelserna — icke rätt att utbetala statsbidrag å den verkliga kostnaden, utan statsbidrag utgår å kontrakterade belopp. Överskjutande kostnad skola alltså skoldistriktet ensam svara för.

Huruvida detta kan vara statsmaktens mening undandraget sig mitt omdöme, men jag är mest böjd för att tro att ett förbiseende har skett i gällande förordning. Saken ordnas naturligtvis helt automatiskt i den mån som nya kontrakt hinna upprättas, men det synes som om det skulle vara riktigast att staten svarade för sin andel i kostnaden för skolskjutsarna även under den tidrymd, som förflutit sedan bensinpriset höjdes, och till dess att skolstyrelserna hunnit upprätta nya kontrakt. Detta borde vara så mycket rimligare som det i regel torde vara de å landsbygden befintliga skoldistriktet, som ha sin skolgång ordnad genom skolskjutsar. Städernas och tätorternas skoldistrikt, där på grund av folktätheten skolskjutsar icke äro behöfliga, hava icke någon kännning av de kostnader, som nu drabbat de i behov av skolskjutsar varande skoldistriktet.

Visserligen kan sägas, att det rör sig om jämförelsevis små belopp, men på grund av det höga skattetryck, som vi för närvarande ha, blir varje ökning av utgifterna av betydelse. Vid en jämförel-

se mellan stads- och landsbygdsförhållanden beträffande skatteunderlaget är skillnaden mycket stor, till fördel för stadssamhällena, varför det synes vara oriktigt att till någon del övervältra nya utgifter på landskommunerna.

Med stöd av vad sålunda anförts får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för eklestastikdepartementet få framföra följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat att statsbidrag till skolskjutsar icke utbetalas för den ökning av skoldistriktens kostnader, som förorsakats av tilläggsskatten på bensin?

Har herr statsrådet för avsikt att låta vidtaga sådana åtgärder, att statsbidrag utbetalas på hela den kostnad, som skoldistriktet haft för skolskjutsar under den i interpellationen omnämnda tidsperioden?

Denna anhållan bordlades.

§ 21.

Interpellation ang. utredning huruvida det med hänsyn till avverkningsförhållandena i skogarna föreligger överskott av arbetskraft i vissa delar av landet, m. m.

Herr HEDLUND i Rådom erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Som bekant är behovet av vägar ute i skogsbygderna utomordentligt stort. Svårigheterna för dem som bo i de väglösa byarna äro så stora, att man med fog kan rikta allvarliga anmärkningar mot det allmänna för att icke dessa vägar för decennier sedan bragts till en lösning. Dagens svåra ekonomiska läge och nödvändigheten att sysselsätta arbetskraften, där produktionen är bäst ägnad att bidra till det ekonomiska tillfrisknandet, äro de enda skäl som kunna anföras till försvar för att icke omedelbara effektiva och omfattande åtgärder vidtagas för att bryta isoleringen för de väglösa byarna.

Interpellation ang. utredning huruvida det med hänsyn till avverkningsförhållandena i skogarna föreligger överskott av arbetskraft i vissa delar av landet, m. m.

Redan under stundande vår och sommar torde emellertid en viss arbetskraft komma att stå till förfogande för detta ändamål. I landets norra delar ha avverkningsförhållandena i skogarna varit exceptionellt gynnsamma. Betydligt mera virke än vanligt har huggits och forslats fram. Industriföretagen ha inte endast täckt sina behov för säsongen utan fått mycket virke därutöver. Lagerutrymmena uppges vara helt utnyttjade, och inköpen av virke ha upphört. En viss arbetslöshet bland skogshuggare och skogskörare är därför att påräkna. Emellertid lär man knappast behöva räkna med att den blir mera varaktig. Någon avflyttning av arbetskraft från dessa orter torde därför icke vara önskvärd, men en ökad sysselsättning under våren och sommaren bör ordnas. Helt naturligt är då att vägarbeten igångsättas, på vilket område det finns en mängd angelägna, sedan länge beslutade företag. Det är uppenbart att detta bör ske så skyndsamt, att inte en enda arbetsdag går förlorad i onödan, med hänsyn både till önskvärheten av jämna inkomster för skogsarbetarna och behovet av nya och bättre vägar i skogsbygderna.

Under hänvisning till ovanstående hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få rikta dessa frågor:

1. Är statsrådet beredd att söka vinna klarhet om huruvida, med hänsyn till avverkningsförhållandena i skogarna, ett visst temporärt överskott av arbets-

kraft föreligger i vissa delar av landet samt,

2. om så visar sig vara fallet, vidtagna åtgärder för ett ökat vägbyggande i skogsbygderna?

Denna anhållan bordlades.

§ 22.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för Svenska röda korset för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet i vissa fall för Föreningen Rädde barnen för kläder, beklädnadsmateriel och livsfrnödenheter;

nr 44, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt på bensin, som användes för framdrivande av tåg medelst traktorer; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med hemställan om bemyndigande för Kungl. Maj:t att föreskriva ändrade grunder för fördelning av totalisatormedel.

§ 23.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.18 em.

In fidem
Gunnar Britth.